

gróf Széchenyi Emil

gróf Széchenyi Emilné

(1937) Lábod. - Gróf Széchenyi Emil kastélya. (Somogy megye – 1914 körül)

EGY SZÉCHÉNYI GRÓF TÜNDÖKLÉSE, BUKÁSA ÉS POKOLJÁRÁSA

A vajszkai Hunyady-Széchenyi kastély (Bácska)

gróf Széchenyi Pál Imre (1903-1978)

Eliette-villa (Balatonföldvár, 1916)

Úri utca 6. (Budai vár, kb. 1941-1942)

Budapest, 2024. szeptember 13.

Alajos (hősi halált halt)

Erzsébet

Henriette

gróf Széchenyi Emil gyermekei

Pál Imre és Magdolna

Forrás: Gróf Széchenyi Viktor: *A sárvár-felsővidéki gróf Széchenyi nemzetség arckép-gyűjteménye 1777-1924* (1924; 87-88. oldal, OSZK - MEK; <https://mek.oszk.hu/>)

„Egy család életének folyása annyi véletlennek van kitéve, a történelemnek és a személyesnek a lüktetése, hol ez az ág, hol amaz erősödik, a legidősebb fiú váratlanul (?) hősi halált hal, az öröklésben őt követő pedig – nem is érdemes konkretizálni.”

Esterházy Péter: *Harmonia caelestis* (Magvető Könyvkiadó – Budapest, 2001; 98. oldal)

Széchenyi Pál Imre időskori fotója

(Forrás: *5 kontinens - egy nemzet*; Duna World – 2019.01.12-i adás; <https://nava.hu/id/3458329/>)

Széchenyi Elemér (1991)

(Forrás: *Nomen est Omen, avagy a név kötelez II.* – Székely Orsolya, MTV; https://www.youtube.com/watch?v=9sKj5a_pf9s)

Címlapképek jegyzéke és forrása:

- 1.) Széchenyi Pál Imre gróf (1903-1978) képek (*Fotó Seidner*) – Endrődy Béla: *A zserbó-bó-ban (Szinházi Élet* – 1937. június 20., 57. oldal; <https://adt.arcanum.com/hu/>)
- 2.) *Lábod*. - Gróf Széchenyi Emil kastélya – Dr. Csánki Dezső (szerk.): *Magyarország vármegyéi és városai – Somogy vármegye* (Országos Monográfiai Társaság – Budapest, 1914; 112a oldal, <https://mek.oszk.hu/>)
- 3.) gróf Széchenyi Emil – <https://magvarnemzetinevter.hu/>
- 4.) gróf Széchenyi Emilné – Gräfin Mária Hunyady de Kéthely (<https://www.geni.com/>)
- 5.) *A Vajszkai kastély* – gróf Széchenyi Viktor: *A sárvár-felsővidéki gróf Széchenyi nemzetség arckép-gyűjteménye 1777-1924* (1924; 86. oldal, <https://mek.oszk.hu/>)
- 6.) *Balatonföldvár, gróf Széchenyi Emil nyaraló* (Gerenday Gyula; Balatonföldvár, 1916) – Balatoni Múzeum képeslap (<https://mandadb.hu/>)
- 7.) *Úri utca 6.* (ismeretlen szerző; 1941-42 körül) – FSZEK Budapest Gyűjtemény (<https://bpkep.fszek.hu/>)

Előjáték

A múlt század '60-as éveinek második felében egy nagykőrúti bérház harmadik emeleti gangján töltöttem a gyerekkoromat. A házban a hatvanas évek „szük levegőjében” nemigen alakultak ki bizalmas emberi kapcsolatok a szomszédok között, de nagyjából ebben az időszakban mégis bejáratos lett hozzánk az egyik szomszédunk; a polgári miliőben élő **Júlia néni**. Nagyon magányos életet élt; a bejárónőjén és rajtunk, gyerekeken kívül nem járt hozzá senki sem. Sosem beszélt róla, de rokonai és ismerősei a holokauszt áldozatai lettek. Otthon dolgozott fordítóként, így nemigen kellett kimozdulnia a lakásából. Az irodába csak ritkán kellett bemennie, viszont állandó operabérlete volt, és alkalmanként egy-egy külföldi társasútra is elutazott (a német kultúra rajongója volt). Időnként a közeli Szondi-pincébe járt ebédelni, ahová néha egy-egy vendéget, így minket, gyerekeket is meghívott.

Egyszer azután feltűnt egy idős, magas, vékony, ápoltságú úriember, aki mindig kopott, de egykoron elegánsnak számító öltönyben, kimért, lassú, érzékelhetően palástolt megerőltetéssel mászta meg azt a három magas emeletet. Mint hamarosan megtudtam, **(gróf) Széchényi Pál Imre** volt a neve. Az öregúr minden tartózkodó mozdulatából és megszólalásából áradt az arisztokratikus elegancia. Azt nem tudom, hogy Júlia néni feketén munkát juttatott-e neki, vagy csak kisegítette a gépirásban, de a gróf időnként meglátogatta, ilyenkor csendben elvonultak, dolgoztak, megtárgyalták a rájuk váró közös munkákat, vagy csupán szolidan társalogtak.

Júlia néni néha őt is meghívta ebédelni. Látszott rajta, hogy kiemelt megtiszteltetésnek tartotta a volt arisztokrata figyelmes társaságát, úgyhogy hangsúlyos tisztelettel és udvariassággal kommunikált a gróffal, aki pedig tapintatos tartózkodással, hasonló hozzáállással viszonzta ezt. A két ember között érzékelhető volt a harmónia és összhang, miközben nem is egy, de legalábbis **két világ választotta őket el egymástól**. Júlia néni egyáltalán nem volt baloldalinak mondható, de mégiscsak a kommunista hatalomátvételbe torkolló szovjet felszabadítás mentette meg a vészorkszaktól, miközben ugyanez a rendszer államosította az arisztokrata ingatlanokat és vagyonokat, vagyis kisemmizte, majd kitelepítette és ellehetetlenítette a gróft. Másfelől a Horthy rendszer a magyar történelmi arisztokrácia tekintélyét tudatosan ápolta és fenntartotta, ezzel szemben a magyar zsidóságot időről-időre bünbaknak kiáltotta ki, majd teljesen kisemmizte, végül némán asszisztált az értelmetlen és brutális elpusztításához. Ez ellen pedig – a többségük egyet nem értése ellenére – kevés arisztokrata mert publikusan szót emelni...

A gróffal nem sokat beszélgettem, de ha találkoztunk a lépcsőházban, vagy a Júlia néninél, akkor mindig volt egy-két udvarias és kedves szava hozzám. Azután a '70-es évek közepén már elmaradozott, végül egy nap a *Magyar Nemzetben* közlemény tudatta (1978. december 12.), hogy „*Értesítjük mindazokat, akik ismerték és szerették, hogy Széchényi Pál Imre 1978. december 8-án, életének 76. évében elhunyt*”. Nem sokra rá Júlia néni is elhalálozott.

Évtizedekig őrizgettem magamban ennek a végül is két tragikus sorsú embernek a kedves emlékét, akiket egy baljós korszakban a sors különös játéka egy rövid időre közeli munka- és barátinak mondható emberi kapcsolatba sodort egymással. Azután a múltat kutatva kiderült, hogy bár Júlia néninek – legjobb tudomásom szerint – valóban híre sem maradt a félmúltból az utókorra (ami szerintem rendkívül szomorú), addig a **gróf egy-egy életeseményéről a korabeli sajtó időről időre tudósított**, és nem csak az „átkos szocializmus” időszakában, hanem korábban, majd utóbb napjainkban is.

Az édesapa, gróf Széchényi Emil (1865-1932) és a család vagyona

A Széchényi dinasztia¹ a család történetének legnagyobb demográfiai robbanását 1850-1920 között produkálta. A Széchényi nevet viselők összlétszáma hetven év alatt 27-ről 105 főre növekedett, majd 1940-ig ezen a szinten stabilizálódott², ami értelem szerint a mindenkori nemzeti tagok

¹ A dinasztia alapító ifj. Széchényi György (1656-1732) hadvezér 1697 körül kapott grófi címet az osztrák császártól, és örökölt birtokot az ugyanilyen nevű főpap nagybátyjától. Az időközben kb. felére csökkent (~200 ezer kataszteri hold) földtulajdon azután az Országos Széchényi Könyvtár, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum létrehozását megalapozó gróf Széchényi Ferenc (1754-1820) kezében koncentrálódott, aki három fia között egyenlő arányban osztotta fel az örökségét. Ők képezték azokat a nemzetségeket – Lajos (1781-1855), Pál (1789-1871) és István (1791-1860; „a legnagyobb magyar”) – akiknek a leszármazottjai ma is a család tagjainak mondhatják magukat.

² Adatok in Ballabás Dániel: *Széchényi István két világháború közötti kultusza és a Széchényi nemzetség* In ACTA ACADEMIAE PAEDAGOGICAE AGRICENSIS NOVA SERIES: SECTIO HISTORIAE XLIV (Eger, 2017; <https://uni-eszterhazy.hu/>)

birtokörökségének felaprózódását eredményezte. Így történhetett, hogy Emil gróf édesapja, a Pál-nemzetségbeli gróf Széchenyi Pál (1838-1901) – bár hét évig a Tisza-kormány tekintélyes földművelés-, ipar- és kereskedelmi minisztere volt (1882-1889) – az új főrendházi census korlátozásai³, vagyis a családi birtokaprózódás következtében elvesztette a főrendházi tagsági jogosultságát (1885).

A két fiúörökös az apai örökség mellett azután az édesanyjuk révén nagyobb földbirtoktulajdon várományosai lettek (Andrássy-hitbizomány Monokon). A nyilván a szülők kezdeményezte **testvéri osztályos egyezség alapján** (1891)⁴ azután a kisebbik fiú lett a várományosa a lábodi családi birtoknak (7.778 hold)⁵, míg a bátyjára, Aladár grófra, a monoki hagyaték várt. Emil gróf⁶ jogi (Budapest) és gazdasági (Magyaróvár) végzettséget szerzett, majd 1892-ben feleségül vette Hunyadi Mária grófnőt (1864-1945), aki a következő évben több mint 10 ezer holdas délvidéki családi örökséghez jutott (Bács-Bodrog vármegyei Bogyán és Vajszkán).

A házaspárnak öt gyermeke született: Alajos (1892-1915), Erzsébet (1895-1957), Henrietta (1900-1969), Pál Imre (1904-1978), Magdolna (1907-1956). A legidősebb fiú a pápai magyar királyi 7. honvéd huszárezred zászlósként az I.világháborúban **Galíciában halt hősi halált.** Elhunyt fiúknak díszes temetést rendeztek, majd a nagycenki temetőben külön kis mauzóleumot állítottak neki, amelyet Kisfaludi Strobl Zsigmond monumentális szobrai díszítenek.

A családfő kezdetben Lábodon, majd főként Vajszkán gazdálkodott és közben egyre aktívabb lett a közéletben: császári és királyi kamarás (1899), majd Sopron város- és vármegye főispánja (1902-1905) lett. A 18 ezer holdat meghaladó földbirtoktulajdon már biztosította a számára előbb a főrendiházi- (1903-1918), majd később a **felsőházi tagságot** (1927-1933). Eközben megválasztották soproni- (1905-1906), majd esztergomi (1911-1917) országgyűlési képviselőnek.

A politikai- és közéleti szerepvállalásai révén korának egyik **legtekintélyesebb katolikus és legitimista politikusának számított.** Ezt bizonyítja az is, hogy 1919-ben és 1922-ben is ő tarthatta a Nemzeti Kaszinóban a Széchenyi István emlékbeszédet („serlegbeszéd”), aminek kiváltsága a nemzet mindenkori legjobbjait illette. De tekintélyét számos egyéb tisztsége is bizonyította: 1907-től Országos Ipartanács tag, majd többek között a Magyar Általános Bizalmi Bank Rt. és a Hansági Tőzégipari Rt. igazgatósági elnök, Első Magyar Általános Biztosító Rt. alelnök, továbbá a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósági tag, MTA Igazgató Tanács tag (1920-tól) és Magyar Vöröskereszt elnök (1922-től).

A IV. Károly Király Tihanyi Országos Emlékbizottság tagja. Korábban valóságos belső titkos tanácsos és 1916-ban a **koronázási díszében aranyserleggel felszolgáló főpohárnok.** A Nemzeti Kaszinó vezetőségi tagja (1919-1927) és 1931-től haláláig választott koronaőr. Igen jó kapcsolatban volt Horthy Miklós kormányzóval, aki – a gróf vendégeként – az 1920-as évek közepétől rendszeren járt Lábodra vadászni, ahol esetenként több napot is eltöltött.

Trianon azután a család birtokviszonyait (és ezzel jövedelmi körülményeit) alapvetően rengette meg, amennyiben a délvidéki birtokok tulajdonjogai kétségessé váltak. **A bácskai földek sorsáról meglehetősen ellentmondásosak az információk,** attól függően, hogy a történészek a magyar, vagy a vajdasági források alapján elemezték az I. világháború utáni jugoszláv földreformot. Az előbbi szerint például „*a nem szláv igényjogosultakat eleve kizárták a földosztásból, így magyarok sem kaptak birtokokat, valamint a nagybirtokosok kezén lévő területeket az állam vette kezelésbe*”⁷. Az utóbbi – és hitelesebbnek látszó forrás – szerint a család „*Vajszkán és Bogyánban (...) megtarthatott 2.685, átengedett 7.815 holdat*”, továbbá a „*grófnő külön engedélyt kapott egy 1.119 holdnyi pusztát privát parcellázására*”⁸. Az értékesítés időpontja és eladási ára nem ismert, de az valószínűleg megtörténhetett, mert egy másik vajdasági forrás szerint a grófnő bácskai tulajdona 1939-ben 726 kataszteri holdra

³ Az új előírások – a korábbi alanyi joggal ellentétben – minimum életkorhoz és éves földadó mértékhez kötötték a magyar történelmi főnemesek törvényhozói örökös tagságának jogát a főrendiházban.

⁴ *Kihirdetett végrendelet* (HU BFL - VII.7.d - 1901 - 193 - 1891. augusztus 10.; <https://archives.hungaricana.hu/>)

⁵ A nagyatádi járásban fekvő birtokot még „*1677-ben gróf Széchenyi György kalocsai érsek nyerte adományul*”. (dr. Fóris Anna - dr. Kertész János: *Somogy vármegye községei* in Szeghalmy Gyula: *Dunántúli vármegye* (A Magyar Vármegyék Monográfiája Kiadóhivatala – Budapest, 1939; 608.old.))

⁶ Életrajzi adatok forrásaként lásd Németh Attila: *Gróf Széchenyi Emil* (Óvári Gazdászok Szövetsége; <http://ovarigazdasz.hu/az-akademia/8-az-akademia/513-grof-szechenyi-emil.html>)

⁷ Valastyán Balázs: *Földvisszaigénylések, kártalanítások, földhöz juttatások a visszacsatolt Bácskában (1941–1944)* (Bácsország - Szabadka, 2014/2., <https://adt.arcanum.com/hu/>)

⁸ Lőrinc Péter: *Harcban a földért* (Akadémia Kiadó - Budapest, 1977; 82. és 110.old.)

apadt.⁹ A kisajátított földek utáni kárpótlási igényüket (nemzetközi) jogi úton is megpróbálták érvényesíteni, ami nyilván jelentős eljárási költséget jelenthetett. Mindezzel együtt az nagy valószínűséggel állítható, hogy – az ekkoriban még valószínűleg bizonytalan jóvátételen, a saját tulajdonban maradt földek bérleti díján, valamint az engedélyezett bácskai földeladáson felül – a magyar határon túli birtokok ebben az időszakban nemigen termelhettek jövedelmet a család számára.

A megmaradt lábodi birtok azonban önmagában is jelentős jövedelemtermelő potenciált jelentett. Kezdetben a birtok egészét, majd a világháborút követően egyre csökkenő részét¹⁰ 1896-tól huszonöt évre (50.000 forint/év bérleti díjjal)¹¹ – az 1887-ben alapított nagyatádi ménes csikónevelődjeként – a hadügyminisztérium kibérelte. A szerződés lejáratával a területet azonban nyilvánvalóan reorganizálni kellett. Ennek ellenére az 1920-as években „*a lábodi birtok és egy gyönyörű villa Balatonföldváron közel kétmillió pengőt ért meg és alig volt még megterhelve. Néhány százezer pengő hitel ugyan már ekkor terhelte az ingatlanokat, azonban ezek olyan természetű kölcsönök voltak, amelyek minden mezőgazdasági ingatlanra időközben természetesen nehezedtek. (...) Maga a család szerényen élt. A koronaőr egyik leányát, Erzsébet grófnőt, herceg Schwarzenberg Ernő vette feleségül, másik leánya, Henriette, vitéz Barcza Imréné, a legkisebbik leány, Magdolna grófnő, még ma is otthon van. A család havi szükségletei a legszerényebb keretek között is körülbelül 5-6000 pengőt tettek ki...*”

A család anyagi körülményei azonban folyamatosan romlottak, amihez az is hozzájárult, hogy „*a lábodi birtok hozama egyre csökkent*”. Az 1912. és 1935. évi *Gazdaczimtár* adatai szerint a család földtulajdona 7.760-ról 5.874 kataszteri holdra apadt, vagyis a „*Széchenyi-vagyon (...) egyre jobban összezsugorodott, a gazdaság terhei növekedtek és 1930-ban már 800.000 pengőt haladtak meg a terhek...*”. A gróf ekkoriban még mindig okkal reménykedhetett a vajdasági „optáns” (a magyar állampolgárságot választott földbirtokosok kártalanítási) perének sikerében, amely forrást jelenthetett volna az adósságok rendezésére, de ennek elhúzódásával „*a lábodi birtok már nem bírta a terheket, következett a balatonföldvári villa. Ma már az a helyzet, hogy az adósságok a kétmillió pengőt is meghaladják...*”¹².

A vagyoni helyzet gyors javulására nem sok remény maradt, mert a jugoszláv földek ügyében ugyan Párizsban 1930. április 28.-án megkötötték azt a nemzetközi egyezményt, „*melynek értelmében Románia, Csehszlovákia, Jugoszlávia és Magyarország kötelezte magát, hogy két külön agráralap javára 35 éven át eszközölt befizetésekkel és más forrásokból is, jelentős mértékben kártalanítani fogja a kisajátított nagybirtokosokat, akik a magyar állampolgárságot választották*”¹³. Ennek lebonyolítása azonban jelentősen elhúzódott és később a világháború miatt talán lezáratlan is maradt. A családnak azonban **sikerült a jóvátételt legalábbis részben kiharcolnia a kisajátított földek után**, amit Lőrinc Péter kutatásai szerint – a grófnő egy 1943-as beadványára hivatkozva – 4.875 kataszteri hold után meg is kaptak a jugoszláv államtól, de ennek pontos összege és időpontja nem ismert. (Dr. Nikola L. Gacesa adatai szerint a kárpótlással megváltott földek nagysága elérte az 5.400 kataszteri holdat.)

A család anyagi körülményeit tovább rontotta, hogy a hágai bírósági (optáns) eljárás során ügyvédet kellett váltaniuk (1929). A jogi eljárást addig bonyolító báró dr. Vojnics Miklós (aki egyébként saját személyében szintén a délvidéki jugoszláv földreform kárvallottja volt) az együttműködés hiányára hivatkozva visszalépett a megbízatásától, és a „*per alatt álló vajszkai birtok taxációs értéke*” (13,5 millió aranykorona) alapján **perelte a családot 203 ezer pengő munkadíjra**¹⁴. A perben, amelyben már báró dr. Collas Tibor (1892-1961) ügyvéd képviselte a családot, a bíróság végül 20 ezer pengő megfizetéséről hozott jogerős ítéletet (1931). Szintén az új ügyvéd járt el abban az ügyben is, amikor a lábodi birtokot illetően Emil gróf unokaöccse, az apja által is támogatott vitéz gróf Széchenyi Mihály (1895-1959),

⁹ Dr. Nikola L. Gacesa: *Agrarna reforma i kolonizacija u Backoj* (Matica Crpcka - Novi Sad, 1968; 245. oldal)

¹⁰ A M. kir. állami csikótelep bér gazdasága még 1925-ben is bérelt még 635 kataszteri hold földet Emil gróftól Lábodon. (Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal: *Gazdacimtar* (1925; 281. old., <https://adt.arcanum.com/>))

¹¹ *Katonai csikótelep Somogyban (Pécsi Figyelő – 1896. augusztus 13.; <https://adt.arcanum.com/>)*

¹² Dr. Vásárhelyi Ferenc: *Egy nagy magyar főúri család szomorú regénye* (Az Est – 1932. augusztus 31.; <https://adt.arcanum.com/>)

¹³ Horváth Lajos: *A magyar föld sorsa Trianon után* (Hunnia – 1995/8., 22. old; <https://adt.arcanum.com/>)

¹⁴ Vojnics Miklós báró kétszázezer pengős expensnota-pere Széchenyi Emil gróf és felesége ellen (Esti Kurir – 1929. november 13.; <https://adt.arcanum.com/>)

Horthy Miklós egykori hajóosztályvezetője – anyagi jóvátételt követelve – perben támadta meg az 1891-es testvéri megállapodást a családi örökség megosztásáról (1930)¹⁵.

A testvéreivel kialakult feszültségek, a perek, a folyamatos eladósodás lelki- és anyagi terhei nyilvánvalóan hatással voltak a már amúgy sem fiatal gróf egészségi állapotára. Mindezzel együtt **váratlanul (szívinfarktusban) hunyt el** – egy a vejénél tett látogatása során – Pusztazámoron (1932). Ünnepélyes ravatalán a Mátyás templomban a Széchenyi dinasztia és más arisztokrata családok vezető alakjai mellett megjelent többek között Horthy Miklós kormányzó és fia István, Habsburg József főherceg, továbbá Károlyi Gyula gróf miniszterelnök, Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter, Walkó Lajos külügyminiszter, Beöthy László felsőházi elnök, Ripka Ferenc főpolgármester, Darányi Kálmán és bárcziházi Bárczy István miniszterelnökségi államtitkárok.¹⁶

A beszentelt érckoporsót a Keleti pályaudvarról vonattal szállították Nagycenkre, ahol másnap a hősi halált halt fia, Alajos kriptájában helyezték örök nyugalomba. A nagyszabású és ünnepélyes „gyászszertartáson a családtagok közül Széchenyi Emil gróf özvegyén kívül három leánya, Schwarzenberg Ernőné hercegné, Barcza Imréné férjével és Széchenyi Magdolna grófnő, valamint a Széchenyi-nemzetségnek mintegy 25 tagja, köztük Széchenyi Bertalan gróf, a felsőház alelnöke és Széchenyi Viktor gróf, Fejér vármegye főispánja vettek részt”¹⁷. Egyetlen fia, **Pál Imre gróf, vagy nem volt jelen, vagy ismeretlen okból kimaradt a felsorolásból.**

Báró dr. Collas Tibor ügyvéd és a családi örökség

Báró dr. Collas Tibor 1929-től a családfő legfőbb jogi képviselőjének számított. Ettől kezdve ő képviselte a családot az optáns ügyek bírósági eljárásában, majd ő készítette el gróf Széchenyi Emil módosított végrendeletét (1930) is, amelyben az örökhagyó szerint az örökség „osztályozása bizalmi embert kíván és ezért végrendeletének végrehajtójává ezennel kinevezem, illetve felkérem Collas Tibor báró dr. ügyvéd úr Ó méltóságát”. Az ügyvéd ebben az időszakban szoros barátja lett Pál Imre grófnak, továbbá olyan tartós és gyengéd szálak fűzték a család legidősebb lányához, hogy 1935. február 11.-én **feleségül vette az alig három hónappal korábban elvált Erzsébet grófnőt**¹⁸.

Az újonnan elkészült végrendelet 1930-ban az alábbi birtokokat nevesítette: „1. A Lábod község határában elfekvő összesen 5.977 katasztrális hold kiterjedésű ingatlan, az összes felépítményekkel és gazdasági felszerelésekkel. 2. Balatonföldváron levő Ellette nevű nyaraló a melléképülettel, két magyar hold konyhakerttel.” Örökösként – a felesége örökös haszonélvezeti jogának kikötése mellett – az örökhagyó apa kívánsága az volt, hogy hagyatéka a „három édesleányomra háramoljék”¹⁹. **Pál Imre gróf neve hiányzik az ingatlanvagyon kedvezményezettjeinek sorából.** És meglepő módon ugyancsak hiányzik az ingatlanok közül – a szülők által 1911-ben vásárolt²⁰ – Uri utca 6. szám alatti várbéli kúria is, amely a családtagok, így a gróf úrfi fővárosi lakhelye volt az évek során.

Utóbb azonban kiderült, hogy a család és dr. báró Collas kapcsolata – az akkor még leendőbeli feleségétől eltekintve – **1932-re jelentősen megromlott.** Emil gróf a halála előtt pár nappal sikkasztás vádjával tett feljelentést ellene a rendőrségen, és vissza akarta vonatni a hagyatéka végrehajtói megbízatását is tőle. Az új végrendelet megírását dr. orosz Marton György (1905-1968) ügyvédtől

¹⁵ Lásd: Vitéz gróf Széchenyi Mihály szegény jogon 1millió 200 ezer pengőre perli nagybátyját, gróf Széchenyi Emilt (Az Est – 1931.február 7.; <https://adt.arcanum.com/>). Utóbb a Kúria a keresetet jogerősen elutasította. (Lásd: A Kúria szerint Széchenyi Aladár gróf életében a fia nem követelheti néhai Széchenyi Emil gróf hagyatékát (Nemzeti Ujság – 1932. október 1.; <https://adt.arcanum.com/>))

¹⁶ Lásd Széchenyi Emil grófot szombaton délután 1 órakor temetik Nagycenkre (Nemzeti Ujság – 1932. július 2.; <https://adt.arcanum.com/>)

¹⁷ Széchenyi Emil gróf temetése (Budapesti Hírlap – 1932. július 3., <https://adt.arcanum.com/hu/>)

¹⁸ Hétfőn délből 12 órakor a VIII. kerületi anyakönyvvezető előtt érdekes esküvő volt, Collas Tibor báró budapesti ügyvéd, az ismert sportember kötött házasságot Schwarzenberg Ernőné hercegné született Széchenyi Erzsébet grófnővel. Nemrégiben mondták ki Schwarzenberg Ernőné válasát a prágai törvényszéken és a volt házastársak egyházi esküvőjének érvénytelenítése még mindig folyamatban van, így Collas báró csak polgári házasságot köthetett a hercegnővel. Az esketésnél Collas Károly báró államtitkár és Prónai Pál voltak a tanúk. (Magyarország – 1935. február 12.; <https://adt.arcanum.com/>)

¹⁹ Széchenyi Emil gróf koronaőr családjának izgalmas küzdelme Collas Tibor báróval (Magyarország – 1932. augusztus 26.; <https://adt.arcanum.com/>)

²⁰ Lásd Nyitott ház @2022 – Uri utca 6. lakóház (<https://budapest100.hu/house/uri-utca-6/>)

rendelte meg, de annak elkészülte előtt váratlanul elhunyt. Ráadásul Pál Imre gróf az ügyvédi kamaránál – még az apja tudtával – „sikkasztás büntette, ügyvédi büntett, ügyvédi titoktartás megsértésének vétsége miatt” is feljelentette Collast. Minderre hivatkozva a családfő halála után július elején – Erzsébet grófnő kivételével – a család egységesen kérte az új hagyatéki biztos kijelölését.

Alig két hónappal a családfő temetése után a sajtóban is publikusak lettek a nézeteltérések, miután az örökösök ellentétjei és más igénybejelentések miatt a hagyatéki eljárást felfüggesztették, illetve az eljárás lezárásáig Fábán László budapesti ügyvédet nevezték ki hatósági zárgondnoknak. Kiderült, hogy „egész sereg hitelező is jelentkezett a gróf halála után és néhány héttel a temetés után már a legviharosabb harcok keletkeztek a koronaőr hagyatéka körül”. **A vitában a család is gyakorlatilag két pártra szakadt.** „A gróf halála után Schwartzemberg Ernőné hercegné, született Széchenyi Erzsébet grófnő ügyvédje, Palotai Kovács Károly dr. útján, valamint néhai Széchenyi Emil gróf hagyatékának hitelezői, továbbá vitéz Széchenyi Mihály gróf oldalági rokon zárlatot kértek néhai Széchenyi Emil gróf birtokára. Ehhez a zárlati kérelemhez Collas Tibor báró ügyvéd végrendeleti végrehajtó is csatlakozott. (...) A többi örökös tiltakozott a zárlat ellen.”²¹

Dr. báró Collas Tibor és új felesége viszonya a házasságot követően azonban hamarosan olyannyira megromlott, hogy a grófnő 1937 tavaszán nemcsak elszökött otthonról, de feljelentést is tett, arra hivatkozva, „hogy férje brutalizálta őt, fogolyként őrizte a lakásban és különböző értéktárgyait engedélye nélkül eladta”²². Gróf Széchenyi Erzsébet a fivére fővárosi lakhelyén lelt menedéket, egyúttal öröksége negyedrészeről – minden ellenszolgáltatás nélkül – **lemondott a testvére javára**, amit közjegyzői okiratban is megerősített. Ezt a dokumentumot azután Pál Imre gróf bemutatta a bíróságnál abban az eljárásban, amelyet 1936-ban²³ ő maga „indított a kaposvári törvényszéken apja végrendeletének hatálytalanítása iránt, bejelentve igényét a 6.000 holdas birtok negyedére”²⁴.

Az ügyvéd ennek hírére a „**felesége ellen nyomban gondnokság alá helyezési pert indított és kérte, hogy a kaposvári törvényszék feleségét elmeengesség, valamint tékozlás címén helyezze gondnokság alá.** Dr. Bányay Lajos kaposvári törvényszéki bíró most elrendelte báró Collas Tiborné elmeállapotának megvizsgálását, a gondnoksági perben pedig szeptemberre tárgyalást tűzött ki, egyben pedig a báróné vagyonára a cselekvőképtelenségi zárlatot elrendelte. A végzés megokolása szerint báró Collas Tibor valószínűsítette felesége gondnokság alá helyezésének szükségességét, igazolta, hogy a késedelem veszéllyel járhat és ezért a törvényszék a zárlatot azonnal elrendelte”²⁵.

Eközben árverési hirdetések jelezték, hogy a hitelezők sem tétlenkedtek („Lábod községben a 952/13. és 952/18. hrsz. alatt felvett, gróf Széchenyi Emil nevén álló házra, udvarra és kertre”²⁶). A végrehajtási- és hagyatéki zárlati eljárásoktól függetlenül a testvérek között azonban **1937-ben létrejött az örökségi megállapodás**²⁷, aminek a mibenlétéről tulajdonképpen csak a korabeli földbirtok nyilvántartások alapján lehet valamilyen következtetést levonni. Ezek szerint a leányörökösök fejenként kb. 2.000 kataszteri hold örökségéből Erzsébet és Magdolna grófnők valóban lemondtak a jogos részük egy-egy jelentősebb részéről a fivérük javára, de az valamilyen okból még 1943-ban sem került Pál Imre gróf nevére.

Dr. báró Collas Tibor és a felesége között továbbra sem csitultak az ellentétek, sőt a helyzet folyamatosan romlott, ami meglehetősen nagy visszhangot váltott ki a sajtóban is. A nyáron a család balatonföldvári nyaralójába költöző grófnő beadta a válókeresetet, de a vele egyezkedni kívánó ügyvéd

²¹ Zárlatot rendeltek Széchenyi Emil gróf koronaőr hagyatékára (Magyarország – 1932. augusztus 25.; <https://adt.arcanum.com/>)

²² Báró Collas Tiborné panaszbeadványai a rendőrségen férje ellen (Pesti Napló – 1937. május 2.; <https://adt.arcanum.com/>)

²³ Lásd: „Rövid hírek (...) Néhai Széchenyi Emil gróf végrendeletét, mely szerint a hatezer holdas birtokot két leánya öröklő, fia Széchenyi Imre Pál gróf perrel támadta meg.” (Békés – 1936. szeptember 1.; <https://adt.arcanum.com/>)

²⁴ Zárlatot rendeltek el gr. Széchenyi Erzsébet somogyi birtokára (Uj-Somogy – 1937. július 24.; <https://adt.arcanum.com/>)

²⁵ Báró Collas Tibor kérésére a törvényszék zárlatot rendelt el felesége vagyonára (Pesti Hírlap – 1937. július 23.; <https://adt.arcanum.com/>)

²⁶ Lásd Somogyi Ujság – 1937. június 15., szeptember 12. és 1939. május 28.-i számait (<https://adt.arcanum.com/>)

²⁷ Lásd: A nagyatádi közjegyző előtt létrejött a megegyezés Széchenyi Emil örökösei között (Somogyi Ujság – 1937. november 17.; <https://adt.arcanum.com/>)

személyes inzultusa nyomán kénytelen volt újabb feljelentést tenni és rendőri védelemért folyamodni²⁸. A bíróság a bűnvádi eljárásban „*dr. báró Collas Tibort háromrendbeli könnyű testi sértés, négyrendbeli személyes szabadság korlátozásának vétségében, négyrendbeli közcsend elleni kihágásban, továbbá rágalmas vétségében, báró Collas Tibort négyhónapi fogházra, háromévi hivatalvesztésre ítélte*”.

Az ítélet indoklása szerint az ügyvéd „1937 júniustól augusztusig lakásában folytatólagosan több alkalommal elzárva tartotta, cselédjeivel ellenőriztette, koplaltatta, többször ütlegelte” a feleségét, és az augusztusi földvári incidens során „*agyonlövessel fenyegette meg őket, feleségén és sógornójén nyolc napon belül való sérüléseket okozott, felesége kezéből kiszakította retiküljét és abból kivette a Browning-pisztolyt*”. A vádlott neje beszámíthatatlanságát okozó alkoholizmusára hivatkozott, és azt állította, hogy „*feleségére azért haragudott, mert az legnagyobb ellenségével, gróf Széchenyi Pállal fentartotta az összeköttetést*”. A bíróság azonban – az állítások vizsgálata nélkül – azért utasította el ezt a védekezést, mert a férj módszereit túlzottan drasztikusnak ítélte, illetve a testvéri jóviszony elutasítását abszurd elvárásnak minősítette, továbbá súlyosbító körülményként értékelte, hogy „*a vádlott hasonló erőszakos magatartás miatt már nyolcszor volt büntetve*”²⁹.

Az ügy ezzel azonban nem zárult le; a fellebbezési eljárások során a Kúria egyévi fogházbüntetésre súlyosbította a büntetést (1940), amit 1941 januárban előbb felmentésre változtatott, majd végül decemberben mégiscsak jogerőre emelt³⁰. Arról nincs információ, hogy a kiszabott büntetést végrehajtották volna, de 1942-ben „*Br. dr. Collas Tiborné sz. Széchenyi Erzsébet lábodi lakost a kaposvári kir. törvényszék gondnokság alá helyezte*”³¹. A kínos és súlyos családi incidensnek az vetett véget, hogy a háború végén a szélsőjobboldali nézeteiről közismert ügyvéd Ausztriába menekült, és valószínűleg emiatt már sikerült a válóperes eljárást 1945 szeptember elején a grófnőnek sikeresen lezárni.

Széchenyi Erzsébet grófnő további sorsáról nincs információ. A II. világháborút követő államosításkor minden bizonnyal elvesztette lábodi földbirtokait. A hivatalosnak tűnő genealógiai adatok³² alapján 1957-ben Erzsébet-tanyán hunyt el. Ez egyrészt azt jelentheti, hogy a háború után itthon maradt, másrészt valószínűleg az arisztokrata társaival együtt internálhatták az 1950-es években. (Erzsébet-tanya néven több helységnév is ismert az országban, de grófnő sírjáról nem sikerült információt szerezni.)

Özvegy Széchenyi Emilné a délvidéki bevonulást követően a magyar földreform (1941-1943) keretében a kormányzóhoz írt (és Valastyán Balázs által idézett) kérelmében folyamodott a bácskai birtokainak visszaszerzéséért (1943). A magyar földreform csak annyiban különbözött a jugoszlávétól, hogy nem a szláv származásúakat, hanem a vitézek és a székelyek földhöz jutását preferálta. A kérelmet ezért elutasították, miképpen azt is, hogy a megmaradt, főként lakó- és gazdasági épületekből álló 794 kataszteri hold földjét eladhassa. Ehhez a rendeletek értelmében csak akkor járultak volna hozzá, ha a bérlőket az értékesítés előtt kártalanítják. Erre azonban a családnak ekkoriban már nyilvánvalóan nem volt pénze. A bácskai birtokra a Kaposvári Királyi Törvényszék a családi adósságok miatt már amúgy is zárlatot rendelt el (1942)³³, majd egy évvel később az özvegyet – legnagyobb lányához hasonlóan –

²⁸ Lásd: *Izgalmas éjszakai affér gróf Széchenyi Elietta és férje között* (Esti Kurir – 1937. augusztus 15.; <https://adt.arcanum.com/>)

²⁹ *Négyhavi fogházra ítélte a bíróság báró Collas Tibort a felesége feljelentésére* (Az Est – 1937. december 22.; <https://adt.arcanum.com/>)

³⁰ Lásd *Jogerős báró Collas Tibor egyévi fogházbüntetése*: „*Báró Collas Tibort ismeretes bűnügyében a Kúria annak idején személyes szabadság megsértésének vétsége miatt egyévi fogházra ítélte. A perújrafelvétel során a törvényszék 1941 januárjában, beszámíthatatlanság címén felmentette báró Collas Tibort, az ítéletábla azonban az ügyész fellebbezésére júniusban visszahelyezte hatályába a Kúria büntető ítéletét. A Kúria Törek tanácsa végső fokon most foglalkozott az ügygel zárt tárgyaláson és a táblai ítéletet — a semmiségi panaszok elutasítása mellett — jóváhagyta. Ezzel báró Collas Tiboregyévi fogházbüntetése jogerőre emelkedett.* (Magyar Nemzet – 1941. december 19.; <https://adt.arcanum.com/>)

³¹ Lásd 3634/1940. számú határozat (Budapesti Közlöny – 1942. június 3.; <https://adt.arcanum.com/>)

³² Lásd Gudenus János József: *A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája IV. kötet* (Heraldika Kiadó – Budapest, 1998) és „*Gothai Almanach*” (<https://www.almanachdegotha.org/id202.html>)

³³ *Zárlat. P. 351/1942. szám. A kaposvári királyi törvényszék közhírré teszi, hogy özv. gróf Széchenyi Emilné szül. gróf Hunyady Mária lábodi lakos ellen, ennek a bogyáni 855., 1022., 1024., 1021. és a vajszkai 1539., 980/b., 909., 1542. és 2589. számú telekjegyzőkönyvekben a nevének álló ingatlanokra, valamint összes ingó vagyonára a*

gondnoksága alá helyezte³⁴. A birtokok visszaszerzésének reménye azután a jugoszláv hadsereg 1944 évvégi vajdasági bevonulásával végképp elveszett.

A genealógiai adatok alapján özvegy Széchényi Emilné 1945. február 10.-én a somogyi Hácson hunyt el. Az egykori császári és királyi palotahölgy élete utolsó éveit szűkös viszonyok között tölthette, amiről maga is beszámolt a kormányzóhoz intézett kérelmében: a bácskai „*birtok egy részét – írta – kénytelen volt eladni, a másik 4.875 holdas részét viszont kisajátította a jugoszláv állam. Igaz ugyan, hogy ezért pénzben kárpótolták, de azt a pénzt hitelezői kezébe fizették le. Így most a bátyjától, s másoktól kapott segélyekből tengődik*”³⁵. A grófnő földi maradványai manapság a hősi halált halt fia nagyecenki kriptájában a férje, a fiai és a fiúági unokája mellett kerültek elhelyezésre³⁶.

A bácskai kapcsolat és talán valamilyen tulajdon is megmaradhatott azonban a háború után a család leszármazottjainak a birtokában, miután a legkisebb lány, **Magdolna** – aki amúgy is Vajszkán született – Újvidéken hunyt el és ott is temették el (1956)³⁷. Előtte azonban az ő lábodi birtokhányadának 1.500 pengőt érő részére is árverést rendelt el a Nagyatádi Járásbíróság (1942)³⁸.

A családi adósságok következményeinek egyedül Bartha Imréné született **Széchényi Henriette grófnő** esetében nincs nyoma a sajtóban. A hivatalos genealógiai adatok alapján Hőgyészen, de egy újsághír szerint viszont Budapesten, özvegyként hunyt el 1979-ben³⁹. Sírjának helyéről nincs információ.

Gróf Széchényi Pál Imre tündöklése (1904-1931)

A születésekor több, mint 18.000 kataszteri hold földbirtokkal rendelkező főúri családban a gróf nyilván a korabeli **vagyonosabb történelmi főnemeseinek neveltetésében részesült**; vagyis alap- és középfokon magántanárok oktatták és jelentős hangsúlyt fektettek a több idegen nyelv elsajátítására. Ennek megfelelően a középiskolás gróf – a korabeli évkönyvek alapján (1913-1917) – hullámzó eredményekkel magántanulónként vizsgázott le a Székesfehérvári Magyar Királyi Főreáliskolában, majd az ÁBTL iratokban⁴⁰ fellelhető önéletrajza szerint felsőkereskedelmi iskolai végzettséget szerzett.

A gróf gyermek- és ifjúkorára nyilvánvalóan igaz lehet, hogy „*társas érintkezésében és életmódjában az arisztokrata családok jelentős része még a két világháború között is a társadalom többi részétől elkülönült kasztot alkotott. A kastély, ahol éltek külön világ, külön kis mikró-társadalom volt a kiszolgáló belső cselédséggel, a gyermekek nevelőivel és nyelvtanáraival, a szertartásos étkezésekkel, a gyakori vadászatokkal, lóversenyekkel, teniszezéssel és pazar estélyekkel*”⁴¹.

A család tagjainak esetében a balatonföldvári Eliette-villa gyakori nyári és esetenkénti téli látogatása a vízi- és jégsportokban való fokozott jártasságot is eredményezte. Ennek megfelelően a gróf első sajtómegjelenései közül több is a **különböző vitorlásversenyekkel** van összefüggésben, amelyeken a fiatal ember rendkívül sikeresnek mutatkozott. Ehhez az is hozzájárult, hogy angol tervező és hajóácsok közreműködésével a Stefánia Yacht Egylet hajógyárában (Balatonfüred) elkészült *Kishamis* nevű vitorlás, amelyik manapság is a Balaton legendás és az egyik legszebb hajója – és amelynek

zárlatot az 1885. évi VI. t.-c. 5. §-a alapján elrendelte. Kaposvár, 1942. évi január hó 29. napján. A kaposvári királyi törvényszék. F 10346 (A Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője – 1942. február 5.; <https://adt.arcanum.com/>)

³⁴ Lásd: Budapesti Közlöny – 1943. július 30. (<https://adt.arcanum.com/>)

³⁵ Lőrinc Péter: *Harcban a földért* (Akadémia Kiadó - Budapest, 1977; 110. oldal)

³⁶ Lásd *Felújítják a kriptát* (Kisalföld – 2018. május 2.; <https://adt.arcanum.com/hu/>)

³⁷ Lásd: Köszönetnyilvánítás - Mindazoknak, akik felejthetetlen drága halottunk Széchényi Magdolna temetésén részt vettek, szíves megjelenésükkel, virág adományokkal fájdalomukat enyhíteni igyekeztek, ezúton mondunk hálás köszönetet. Noviszád, 1956. VI. 9-án. - A gyászoló család (Magyar Szó – Noviszád, 1956. június 10.; <https://adt.arcanum.com/>)

³⁸ Lásd: *Felhívás* (Uj-Somogy – 1942. június 30.; <https://adt.arcanum.com/>)

³⁹ Lásd: *Új Ember* – 1979. november 18. (<https://adt.arcanum.com/>)

⁴⁰ Lásd: Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára 1.) 5324/1951. számú iratanyag (Pál Imre gróf és családja kitelepítési dokumentumai – határozatok, jegyzőkönyvek, igazolások, orvosi leletek, mentesítési kérelmek és azok mellékletei, stb.), valamint 2.) V-86561 számú dosszié (a továbbiakban egységesen ÁBTL iratok). (Itt szeretnék kiemelt köszönetet mondani a levéltárnak és különösen Ehrenberger Róbert levéltárosnak a készséges, alapos és segítőkész közreműködésért.)

⁴¹ Romsics Ignác: *A magyar arisztokrácia és a szélsőjobboldal a Horthy-korszakban* (Rubicon – 2004/11.)

építését 1896-ban kezdték meg –, legkésőbb 1908-ban már biztosan az édesapa, Emil gróf tulajdonába került. A vitorlás ezután alkalmanként más és más kormányosokkal (de mindig a hajógyárból toborzott legénységgel) több sikert is ért el a különböző balatoni versenyeken, esetenként a gróf úrfi részvételével, amelyekről a korabeli sajtó is beszámolt. A fiatal gróf vitorlázó tehetségét egyébként mi sem bizonyítja jobban, minthogy csapattag-jelöltként a neve az „*ötszemélyes yachtek versenyére*” az 1928-as amszterdami olimpia magyar indulói között is felmerült, de végül – megszokott hajóstársaival ellentétben – kimaradt a végül 11. helyezést elért csapatból⁴².

Az idősebb fiútestvér világháborús halála nyilvánvalóan sokkolta a családot, de a tragédia minden bizonnyal jelentősen átértékelte a szülők Pál Imre gróffal szembeni várakozásait és elvárásait is. Ezt jelezte az is, hogy egyrészt az 1921-ben módosított családi végrendelet őt jelölte meg a családi vagyon felerészének-, s benne – lehetőség szerint – a lábodi birtok egészének elsődleges örökösének⁴³, másrészt a gróft 1925-ben, **már 22 évesen nagykorúsították és felhatalmazták az édesanyja délvidéki birtokainak jóvátételi ügyintézésére**. Ez utóbbi felhatalmazást azonban a szülők már 1928-ban visszavonták és a gróft „*tékozlás okából*” gondnokság alá vették, amit az érintett – a törvényi előírásoknak megfelelően – közjegyző előtt tett hivatalos nyilatkozatában saját maga indítványozott⁴⁴. A család korabeli ügyvédje későbbi állítása szerint a történetekkel van összefüggésben az is, hogy a fiatal gróf még ebben az évben – két év tagság után – nem teljesen önként lépett ki a Széchenyi dinasztia emblemikus klubjának, a *Nemzeti Kaszinó* tagjainak sorából⁴⁵.

Nagyjából 1921-1931 között azonban Pál Imre gróf neve a sajtóban a történetek ellenére is **csak ünnepélyes megemlékezések, esküvők, bálók, a balatoni yachtklubok és a különböző vitorlásversenyekkel kapcsolatban merült fel**. Az évkönyvek és almanachok szerint a gróf a Nemzeti Kaszinó után 1930-1931 között a Balatonföldvári Fürdő igazgatósági tagja. Nevezetesebb, vagy érdekesebb említések pl.: Horthy Miklós lábodi látogatásainak egyikén (1925), mint a vendéglátó család képviselőjeként volt jelen, vagy a sporteredmények között a *Gypsy*, a *Kishamis* és más vitorlásokkal elért kiemelkedő helyezések mellett a gróf tagja volt a velencei olasz-magyar vitorlásverseny magyar legénységének (1929), továbbá, hogy belépett a Baumgartner Írói Egyesületbe (1928). Ebben az időszakban egy lábodi baleset (1929) borzolta csupán a kedélyeket, amikor a gróf gépkocsijának dudája és fényszórója a kanyarban megijesztette egy lovaskocsi lovait. Mindkét jármű az árokba borult és a kocsit hajtó Bárány Sándor (képviselő) lábát törte. Ez akkoriban, ha nem is gyakori, de jellegzetes vidéki közúti balesetnek számíthatott, még ha utóbb – következmények nélküli – feljelentés is lett az ügyből⁴⁶.

Gróf Széchenyi Pál Imre bukása (1932-1943)

A bomba azután igazából 1932-ben robbant a kívülállók számára, amikor Pál Imre gróf **kénytelen volt vagyontalansági esküt tenni**⁴⁷. Ennek keretében az ifjú gróf az egyik ügyészi megkeresésre (1931) hivatalosan bejelentette, hogy az „*akkor még élő apja birtoka semmit sem hoz, tele van adóssággal; részletes, vagyommérleget csatolt be saját kezű aláírásával és esküvel megerősítette, hogy sem neki, sem apjának a terhek levonásával aktívája nincs. Az ügyészség a vagyontalansági eskü letétele után hivatalból megindította az eljárást a gróf ellen és 3663/1932. szám alatt az eljárást meg is szüntette, vagyontalannak találva a gróft.*”⁴⁸

Ezt követően azonban elhunyt az öreg gróf, amikor azután az örökösödési ügyek, a dr. báró Collas Tiborral folytatott peresügek sajtónyilvános tárgyalásaiból, valamint a legkülönbözőbb hitelezők keltette botrányokból fényt derült arra, hogy a gróf nagyjából **1924-től féktelen, pazarló és rengeteg adósságot felhalmozó életvitelt folytatott**. Az évek során az adósságok a mulatságok, valamint „*a szabó- és cipésszámlákkal, autó-költségekkel és a tovább folytatott napi költségekkel*

⁴² AMSTERDAM 1928 (*Nemzeti Sport* – 1928. július 9.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁴³ Lásd: *Közös végrendelet* (HU BFL - VII.192 1921 - 2337 – 1921. december 27.; <https://archives.hungaricana.hu/>)

⁴⁴ Lásd: *Nyilatkozat* (HU BFL - VII.179.a - 1928 - 0736 – 1928. augusztus 14.; <https://archives.hungaricana.hu/>)

⁴⁵ „*Nem hiszem, hogy a Széchenyi-család egyetlenegy férfitagja is azonosítaná magát vele, hiszen saját nagybátyja léptette ki egyes viselt dolgaiért a Nemzeti Kaszinóból.*” (Dr. Vásárhelyi Ferenc: *Gróf Széchenyi Pál Imre és báró Collas Tibor éles harca az ügyvédi kamara előtt* in *Az Est* – 1932. augusztus 27.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁴⁶ *Bárány Sándor képviselő és Széchenyi gróf pörösködése* (*Kis Ujság* – 1930. aug. 30.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁴⁷ Lásd: „*Az utóbbi napokban a következők tettek vagyontalansági esküt: A budapesti törvényszéknél: (...) Széchenyi Pál Imre gróf (Lábod)*” (*Budapesti Hirlap* – 1932 március 19., <https://adt.arcanum.com/>)

⁴⁸ Rab Gusztáv: *Lovag a suszterműhelyben* (*Pesti Napló* – 1932. november 27.; <https://adt.arcanum.com/>)

számláival ijesztő mértékben növekedtek. (...) A legszerényebb becslés szerint kb. 6-8000 pengőt tett ki az az összeg, amelyet 1924. és 1928. esztendőik között Pál Imre gróf havonként elköltött.”⁴⁹

A kiadások között **nagyvonalú adakozások is találhatóak**. Ilyen volt például az, amiről a korabeli belgrádi nagykövet (1924-1927), Hory András számolt be. Ő egy helyi elhanyagolt „osztrák-magyar hősi katonatemető” felújításával kapcsolatos gyűjtésnél említi, hogy „akkoriban gyakori vendége volt a követségnek gróf Széchenyi Pál Imre, aki birtokügyei miatt tartózkodott a jugoszláv fővárosban. Amint értesült a gyűjtésről, egymaga annyit adakozott, mint az egész követség.”⁵⁰

Az adósságokat azonban törleszteni kellett, amihez a gróf előbb a szüleitől – és esetenként egyes rokonaitól⁵¹ – kapott segítséget, de ezután következtek a **váltók, zálogügyletek és legvégül a délvidéki birtok felelőtlen, szakszerűtlen és a családi egyeztetések nélküli eladása**. Ez teljesen kiverhette a biztosítékot a szülőknél. Az adásvételt a gróf nyilván azért bonyolíthatta le olyan sietősen, mert az ügyletért kapott 200 ezer pengő foglaló nagyban segíthette az adósságfinanszírozását. Valószínűleg ez a tranzakció okozta a fentiekben már említett nézetkülönbséget, majd pert a család és az addig megbízott optáns ügyvédje, Vojnics Miklós báró között 1929-ben. Az ingatlan tranzakciót azonban – Dr. Vásárhelyi Ferenc beszámolója szerint – már az új ügyvéd, Dr. báró Collas Tibor sikeresen rendezte le és nem csak a foglalót sikerült ismételtelen behajtania, de a vevő ígéretet tett 1,1 millió pengő későbbi (1936) megfizetésére is. Valószínűleg ez lehetett az a fentiekben már említett ingatlan eladási ügylet, amelyet a bácskai birtokok esetében a jugoszláv hatóságok is jóváhagytak.

Állítólag a délvidéki földek esetleg megmaradhattak volna a család birtokában, illetve a végtelen és igen költséges optáns eljárásokra sem lett volna szükség. Legalábbis ezt állította Pál Imre gróf amikor arról beszélt szűk baráti körében, „*hogy soha nem került volna ilyen furcsa viszonyok közé, ha elfogadta volna annak az uralkodónak közvetítő útján hozzáintézett ajánlatát, amely uralkodó részére vette át vadászkastélynak az állam a Széchenyi-család volt vajszki rezidenciáját. Az uralkodói udvar nevében egy tábornok udvarmesteri állást kínált a fiatal grófnak s ezért cserébe biztosították volna neki az elcsatolt területen fekvő tizenhatezer holdas birtok érintetlenségét. A gróf nem fogadta el az ajánlatot s így a tizenhatezer holdjából egy sem maradt*”⁵². Csekély vigasz, hogy a birtok tulajdonjoga bő tíz év múlva így is, úgyis elvesztett volna, de az adósságrendezési kényszer talán könnyebben lett volna kezelhető.

A botrányok után azonban gróf Széchenyi Emil és felesége 1930-ban kénytelen volt új végrendeletet készíteni. Az – ekkor már közel 2 millió pengővel terhelt – örökséget a lányai között osztotta fel egyenlő arányban, „*miután Pál Imre fiam (...) 1927, 1928. és 1929. évek folyamán apai örökségi jussának terhére tőlem készpénzben már összesen 372.259 pengőt kapott ki, úgy rendelkezem, hogy ez a Pál Imre fiam javára még életemben eszközölt juttatásom, az ő örökségébe betudatván*”⁵³. A gróf ennél nyilvánvalóan több pénzt kapott a szülőktől, amiből az édesanyja is aktívan vette ki a részét egyetlen fia érdekében.

Az édesapa váratlan halála és az örökség elmaradása egyben azt is jelentette, hogy **a fiatal gróf anyagi háttére végképp megrendült**. Ez további hitelezőket terelt a hivatalos behajtás irányába, hiszen a családfő halálával megszűnt annak az ígéretnek a lehetősége, hogy egy kölcsön legvégsőbb fedezete majd a várható, de ekkorra már eliminált atyai örökség lehetne. Az újabb és újabb tartozásokról,

⁴⁹ Dr. Vásárhelyi Ferenc: *Egy nagy magyar főúri család szomorú regénye* (Az Est – 1932. augusztus 31.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁵⁰ Hory András: *Bukaresttől Varsóig* (Gondolat Kiadó – Budapest, 1987; 200. oldal)

⁵¹ „Pál Imre legelső piszkos adósságainak kifizetését én előlegeztem, akkor megígérte nekem, hogy felhagy léha életével és komoly foglalkozás után néz. Egyiket sem tartotta meg, sőt fokozottabb mértékben folytatta léhaságait párosítva csalás és hazugsággal. (...) Nem szabad elfelejteni, hogy Pál Imrének semmi vagyona vagy jövedelme nincsen és egyenesen anyjának kegyeire van utalva, akinek magának is alig van valamije” – Széchenyi Aladár levelét (1933. január 5.) idézi Ballabás Dániel: „A gróf, meg a soffőr 140 pengője” – *Egy főnemesi aranyifjú a két világháború közötti Magyarországon* in Gebei Sándor - ifj. Bertényi Iván - Rainer M. János (szerk.): *Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére* (Líceum Kiadó – Eger, 2011; 17-27. oldal; <https://uni-eszterhazy.hu/>)

⁵² *Társaság* (Ujság – 1934. július 17.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁵³ Idézet a családfő végrendeletéből in *Gróf Széchenyi Emil gróf koronaőr családjának izgalmas küzdelme Collas Tibor báróval* (Magyarország – 1932. augusztus 26.; <https://adt.arcanum.com/>)

botrányokról, vagy végrehajtási eljárásokról pedig az újságok rendszeresen beszámoltak a következő években.

Ekkoriban a sajtó útján derült ki az is, hogy a család és Dr. báró Collas kapcsolata is egy az adóságokkal kapcsolatos **ékszerzálog-ügylet miatt romlott meg** még a családfő életében. Az ügyvéd 1928-ban 25.000 pengőért zálogosította el Széchényi Emilné grófnő egyes ékszereit, de miután az adósok nem tudtak fizetni, az ügyvéd a zálogcédulát is megpróbálta elzálogosítani és a kapott pénzből az eljárási díját is levonni (1932). Gróf Széchényi Emil az eljárást jogtalannak tartotta, azért lopás, csalás és sikkasztás vádjával jelentette fel az ügyvédet.⁵⁴ Collas végül a zálogcédulákat visszaszolgáltatta a családnak, ezért a peres eljárást megszüntették, mire az ügyvéd hamis vád miatt tett ellen-feljelentést. Ezt az eljárást is megszüntették, amit viszont-feljelentés követett a család részéről. Ez utóbbi perben a bíróság előbb 500 pengő pénzbüntetésre ítélte az ügyvédet, de a Kúria végül felmentette a vádlottat (1937)⁵⁵.

Apja halála után Pál Imre gróf minden fórumon igyekezett védeni a család és saját maga becsületét, ezért a sajtómegnyilatkozásain túl nem csak a volt ügyvédjével szemben folytatta a végsőig az eljárásokat, hanem esetenként sajtópereket is kezdeményezett. A *Reggel* című lappal szemben indított eljárás a főszerkesztő parlamenti képviselő volta miatt a **képviselőház mentelmi bizottságát is megjárta** (1933.június 28.), ezzel még nagyobb – és a befolyásos körökben közvetlen – publicitást kapott a család botránya. Tulajdonképpen csak innen lehet fogalmunk arról is, hogy mire is ment el az a rengeteg pénz, ami a teljes anyagi romlását előidézte.

Az újság névtelen szerzője többek között azt állította a 1932.december 19.-i számban, hogy a „franciapeszgős dáridók” sokszor maradtak kifizetetlenül, és a hitelezőkkel vívott állandó harcai mellett a várbéli Széchényi kúria portása is (1930-tól) 1.335 pengőt várt hiába a gróftól. „A palotából elhordott értéktárgyak zálogcédulái, a megkárosított kisemberek rendőrségi feljelentései, a perek, végrehajtások, panaszok rengetegei, amelyek napról-napra ostromolják a szerkesztőségi íróasztalokat, arról, tanúskodnak, hogy a fiatal Széchényi Pál Imre gróf könnyelműsége túlnő azokon a határokon, amelyek a magán- és közérdek között válaszfalat alkotnak...” A lap állítása szerint a gróf „legutóbb hetekig feküdt a Pajor-szanatóriumban, ahova a hitelezők zaklatásai elől elmenekült”, de annak 1.400 pengős számláját sem fizette ki.⁵⁶

Ugyanakkor az eddigiekben már hivatkozott források szerint a család volt ügyvédje, báró Collas a hagyaték elherdálásával vádolta meg Pál Imre grófot és édesanyját (pl.: lábodi gabonatermés, valamint a letétbe helyezett és igen értékesnek vélt gyöngyház inggombok eladása, továbbá váltó ellenében újabb kölcsönök felvétele, vagy a hagyaték egy részének eltitkolása), de újabb és újabb hitelezők is megjelentek. És bár „Gróf Széchényi Pál Imrének magának nincsenek lefoglalható ingóságai”, az adóságok miatt árverésre bocsátották a várbéli kúria (1932) és a balatonföldvári villa (1933) ingóságait, majd még ebben az évben – egy újabb és már sikeres („ez alkalommal mindent eladtak”⁵⁷) ingósági árverés után – az Uri utcai kúria is 130.000 pengőért értékesítésre került⁵⁸. (Ezt követően a földvári villát is eladhatták, de ennek időpontja és értéke nem ismert.)

A legnagyobb vihart az egykori koronaőr által gyakran viselt **három darab gyöngyház-inggomb** tulajdoni jogának és hol-létének ügye kavarta, amely a hagyatéki eljárásban is gyakran téma volt⁵⁹. Pedig arról előzetesen még a Széchényi dinasztia legtekintélyesebb családfői (Széchényi Aladár,

⁵⁴ Lásd: *Arisztokrata-per az elzálogosított Széchényi-drágakövek körül* (Magyarország – 1935. április 13.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁵⁵ Lásd: *A Kúrián ért véget a lábodi grófné pere báró Collas Tibor ellen* (Uj-Somogy – 1937. október 27.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁵⁶ *A képviselőház mentelmi bizottságának jelentése sajtó útján elkövetett rágalmozás vétségével gyanúsított Lázár Miklós országgyűlési képviselő mentelmi ügyében* (Képviselőházi irományok, 1931. VIII. kötet • 569-687. sz. – 620. számú jelentés, 1933. június 28.; <https://library.hungaricana.hu/>)

⁵⁷ *Elárverezték gróf Széchényi Imre Pál igazgyöngy inggombjait* (Pesti Napló – 1933. július 28.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁵⁸ *INGATLANFORGALOM 1933. évi július hó 24.-től 1933. évi július hó 30.-ig. – Budai rész, I. kerületben: Gróf Széchényi Emilnéről dr. Nagy Elek és nejére* (I., Uri utca 6. sz.), 6481. hrsz., 130.000 P-ért. (Fővárosi Közlöny – 1933. augusztus 4.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁵⁹ Lásd: *Az elhunyt koronaőr három igazgyöngy inggombjának története a bíróság előtt* (Esti Kurir – 1932. november 24.; <https://adt.arcanum.com/>)

Domokos, Frigyes, Gyula, Viktor grófok) is közös nyilatkozatban igyekeztek leszögezni, hogy „meggyőződünk arról, hogy a való tényállás a következő: Gróf Széchenyi Pál Imre még édesapja életében és annak felhatalmazásával elzálogosította a fent említett gombokat, azóta a zálogból kiváltotta és dr Rónay Tibor királyi közjegyzőnél letétbe helyezte, ahol azok ma is hagyatéki letétként vannak”⁶⁰.

A zálogba adott, majd a Pál Imre gróf által állítólag jogtalanul eladott inggombok zűrzavaros és fordulatokban gazdag történetét olyan események is színesítették, minthogy a gróf úrfi egy éjszaka az Astoria szálló halljában **fizikailag is inzultált** – amúgy az ügyletben érintett korábbi barátot – egy máltai lovagot is⁶¹. A lovag nyilvánosan panaszolta be a gróft a sajtónál és a Széchenyi dinasztia legtekintélyesebb tagjainál a történetek miatt. Az események abszurdítását mutatja, hogy az utóbb valóban megkerült inggombokat kb. hét hónappal később végül összesen csupán 400 pengőért árverezték el...

Az persze más kérdés, hogy vajon az ifjú grófnak mennyibe kerülhetett az inggombokat a hagyatéki eljárásba visszaszolgáltatnia. Talán ez magyarázhatja a **gyors eladósodási folyamatot** is. Az értékén elzálogosított tárgyak elvesztek, vagy a behajthatatlannak tűnő váltók és zálogcédulák alacsony összegekért cseréltek gazdát, miközben az adósságokat nyilván csak újabb adósságokkal lehetett finanszírozni, és a kamatok, illetve eljárási költségek is terhelték az adósokat. No és persze a végrehajtási eljárásban elérvezett értékek messze áron alul keltek el.

A végrendelet körüli viták, a zűrzavaros hagyatéki és peres ügyek ellenére a lábodi birtok üzemeltetését az édesapja halála óta a gróf úrfi menedzselte és egy korabeli tudósítás szerint (1934) „Széchenyi Pál grófról újabban alig hallani valamit, **csendes visszavonultságban él lábodi birtokán az édesanyjával és legfiatalabb nővérével**. Egy időben – mikor különböző perei zajlottak – a legfantasztikusabb híreket kolportálták a fiatal grófról és sokan azt beszélték, hogy ő, aki a pesti éjszakában ritkán tért hajnal előtt pihenőre, mostanában Lábodon már este nyolckor lefekszik, mert már petróleumra sem telik neki. Ezzel szemben úgy értesülünk, hogy a fiatal gróf, aki egyike a legrokonszenvesebb ifjú mágnásoknak, szorgalmasan dolgozik nemcsak a birtokán, hanem számos külföldi üzlete is jelentékeny haszonnal végződött. A sok baj és gond, amely édesapja halála után elborította, odavezetett, hogy a munkában talál örömet és hasznot”⁶².

A gróf valóban megpróbálhatta a gazdasági életben érvényesülni, de források hiányában a birtokon bizonyosan nehezen ment az érvényesülés. Ugyanakkor 1934-ben megalapította az **Agrovinum kiviteli kft.**-ét, amely tevékenységi köre szerint mezőgazdasági termények, alkoholfélék és vizek nemzetközi kereskedelmére szakosodott, és amely pár évig talán még jövedelmet is termelhetett, de viszonylag hamar, már 1939-ben felszámolásra került.⁶³

A vidéki visszavonulás a családi életben is változást eredményezett amennyiben Pál Imre gróf 1935-ben Balatonföldváron vette feleségül a nem sokkal korábban három gyermeke apjától elvált polgárasszonyt, **Weimess Gabriellát** (1907-1958), akit balatoni üdülőszomszédként nyilvánvalóan már gyermekkorától ismert. A párválasztás érdekessége, hogy nővérehez hasonlóan ennek a házasságnak is van kapcsolata a család jogi ügyeivel, amennyiben a feleség volt férje a báró Collással folytatott perben még gróf Széchenyi Emil megbízott jogi képviselője; Dr. orosz Marton György ügyvéd volt, aki az említett kollégájához hasonlóan számos párbjáról is hírhedt volt a fővárosi közéletben.

A sajtótermékek ebben az időszakban már nem szolgáltattak újabb zűrös ügyeket a grófról. A békésebb életet jelezte az is, hogy 1940-ben jött a világra a házaspár egyetlen gyermeke, Elemér, akinek a születéséről is hírt adott a helyi sajtó⁶⁴. Az élet azonban ekkor sem lehetett gondtalan, miután az adósságügyek jogi rendezése rendkívül lassan haladt, és **1936-1943 között időről időre megjelentek a lábodi birtokon az ingóságokkal kapcsolatos végrehajtási, árverési hirdetések**. A különböző végrehajtók által képviselt hitelezők néhány száztól a tízezer pengőt meghaladó követelésekig próbálták a családi vagyontárgyak eladásából finanszírozni a tartozásokat, de az árverések nem lehettek túl

⁶⁰ Gróf Széchenyi Pál Imre apja beleegyezésével zálogosított el inggombokat (Magyar Hirlap – 1932. szeptember 2.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁶¹ Lásd K.J.: Gróf Széchenyi Pál Imre és Veress László máltai lovag afférja egy szállodában (Magyarország – 1932. december 20.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁶² Társaság (Ujság – 1934. július 17.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁶³ Lásd Központi Értesítő (1934. április 12.) és Budapesti Közlöny (1939. augusztus 4.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁶⁴ Anyakönyvi hírek – Születés: Széchenyi Pál Imre fia Elemér-Marián-Emil-Alajos (Uj-Somogy – 1940. október 5.; <https://adt.arcanum.com/>)

sikeresek, miközben az ingóságok becsértéke is egyre csökkent. Még a legutolsóként azonosítható 1943-as hirdetés is említi a „bútor, zongora, tehének, stb.” javakat, miközben a végrehajtás hatályát másokra is kiterjesztették: „azoknak a végrehajthatóknak (csatlakozóknak) a javára is kitűzöm, akik a hirdetés kibocsátása napjáig a fenti ingókra kielégítési jogot szereztek és ellenük halasztó hatályú igénykereset nincs”⁶⁵.

Ennek az árverésnek az eredményéről sincsen információ, de nagyon úgy tűnik, hogy az adósságok rendezése még ekkoriban sem zárult le. Az viszont a nyilvántartások alapján biztos, hogy ebben az évben – leánytestvéreivel ellentétben – még a saját lábodi birtokrésze sem volt Pál Imre gróf nevében, miközben alig egy év múlva a világháború is elérte az országot. A család minden bizonnyal meglehetősen kétséges anyagi viszonyok között élte az életét, de a gróf ekkoriban sem tagadta meg önmagát: 1944-ben például 2.000 pengővel támogatta a nagyatádi bombatámadás károsultjait⁶⁶. Rejtély, hogy miért éppen ennyivel, amikor az adakozók közül a legbőkezűbbek sem adtak 500 pengőnél többet, és az sem világos, hogy honnan volt egyáltalán pénze, amikor 1943-ban még kevesebb adósságokért is árvereztek ingóságokat a lábodi birtokon. (És nem mellékesen az édesanyja is a rokonok anyagi támogatására szorult ekkoriban.)

Táblázat: gróf Széchényi Emil és családja, majd az örökösök birtokviszonyai (1912-1943)

NÉV	BIRTOKHELY	TERÜLET (kataszteri hold)			
		1912	1925	1935	1943
gróf Széchényi Emilné (gróf Hunyady Mária)	Bogván	5 959			
	Vajszka	4 486	2 685	726	794
BÁCSKA összesen*	-	10 445	2 685	726	794
gróf Széchényi Emil	Lábod**	7 760	6 843	5 874	1 466
gróf Széchényi Erzsébet (báró Collas Tiborné)	Lábod	-	-	-	1 229
gróf Széchényi Henrietta (vitéz Barcza Imréné)	Lábod***	-	-	-	2 086
gróf Széchényi Magdolna	Lábod	-	-	-	1 112
gróf Széchényi Pál Imre	-	-	-	-	-
LÁBOD összesen	-	7 760	6 843	5 874	5 893
SZÉCHÉNYI CSALÁD TULAJDONOK ÖSSZESEN		18 205	9 528	6 600	6 687

Adatok forrása:

- 1.) 1912 Lábod és Bácska - Rubinek Gyula (szerk.): *Magyarországi gazdacímértár* (Bp. - 1912; <https://adt.arcanum.com/>)
- 2.) 1925 Lábod - Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal: *Magyarországi gazdacímértár* (Bp. - 1925; <https://adt.arcanum.com/>)
- 3.) 1937 Lábod - Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal: *Magyarország földbirtokosai és földbérleti 1935* (Gazdacímértár) (Bp. - 1937; <https://adt.arcanum.com/>)
- 4.) 1943 Lábod - dr. Zentay Dezső (szerk.): *Beszélő számok XIII. - Magyarország utolsó nagybirtokosai* (1943) (Egyetemi Nyomda - Budapest, 1945)
- 5.) 1925 Bácska - Lőrinc Péter: Harcban a földért (Akadémia Kiadó - Bp., 1977.; 82. oldal (Megj.: A birtokból 1.119 kh eladható volt. Ennek időpontja nem ismert.)
- 6.) 1935 Bácska (1939-es adat) - Dr. Nikola L. Gacsa: Agram reformja i kolonizációja u Backoj (Matica Crpeka - Novi Sad, 1968; 245. oldal)
- 7.) 1943 Bácska - Valastyán Balázs: Földviszálynyelések, kártalanítások, földhöz juttatások a visszacsatolt Bácskában (1941-1944) (Bácsország - Szabadka, 2014/2.)

Megjegyzések:

* A bácskai birtokok Trianon miatt úsztak el: a jugoszláv földreform keretében nagy részüket anyagilag kárpótolták (5.400 kh), a maradék egy része viszont értékesíthető volt.

** A lábodi birtok egésze (1935), majd csak egy része (1943) a hagyatéki zárlat miatt a néhai gróf Széchényi Emil örökösöként szerepel a nyilvántartásban.

*** A dr. Zentay Dezső féle 1943-as forrás lakhelyként Pusztazámort szerepelteti a kimutatásában, de a birtokrész Lábodon volt.

Gróf Széchényi Pál Imre és a II. világháború (1944-1945)

A szomszédos görgetegi birtok egy része (családi örökségként) 1936-tól a keresztényszocialista újságíró unokabáty, Széchényi György, majd halála után (1938) a katonai ellenállás tagjaként később hősi halált halt (1944) fia, Pál tulajdonába került. Talán ezzel is összefüggésben az ÁBTL iratok egy-egy tanúsítványa szerint Pál Imre gróf nem csak ismerte a katonai ellenállási mozgalom vezetőit (többek között a hősi halált halt Tartsay Vilmos vezérkari századost és Nagy Jenő vezérkari ezredest), de többször találkozott is velük.

Volt, aki a háború után a gróf ellenállási tevékenységének minősítette azt is, hogy közös nagy pezsgős ünnepi vacsorát rendeztek a szovjet csapatok Sztálingrádnál aratott győzelmének örömeire (1943). A földigénylése során a szabási báró Fekete Aladár a nemesi birtokok államosítása után legalábbis ezzel igazolta volna „a németellenes szabadságharcban és a nemzeti ellenállásban való részvételét”, de a felesége által benyújtott indoklást a bizottság nem tartotta „kiemelkedőnek és jutalmazhatónak”, ezért a kérelmet ekkor még elutasították (1945).⁶⁷

⁶⁵ *Ingó árverések* (Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője – 1943. június 1.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁶⁶ Lásd: *Gyűjtést indítottak Nagyatád bombakárosultjai részére* (Somogyi Ujság – 1944. augusztus 14.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁶⁷ Kanyar József: *Elsikkasztott földreform – Megvalósult földosztás Somogyban (1920, 1945)* (Akadémiai Kiadó – Budapest, 1964.; 117. oldal)

A gróf azonban – az ÁBTL iratokban fellelhető tanúvallomások alapján – **valóban bújtatott, illetve támogatott zsidókat és kommunistákat**. Minden bizonnyal az utóbbiak következtében és közismert náciellenes megnyilatkozásai miatt – egy feljelentés alapján – a csendőrök hallgatták ki „*zsidó vagyon rejtegetésének*” gyanúja miatt 1944. augusztus 12-én, valamint a nyár folyamán „*szabotázs*” címén a lábodi gazdaságát fokozott hatósági ellenőrzés alá vonták. A községi bíró és jegyző 1945. április 29-i igazolása szerint a grófnak esetenként csak bujkálással sikerült elkerülnie a letartóztatást és egyéb hatósági atrocitásokat, miközben állítólag a környezetében mindenkinek igyekezett anyagi segítséget nyújtani.

Ezzel együtt még 1944 októberében is megjelent egy hirdetés, amely szerint a gróf gazdasága „*5 menekült családot tud elhelyezni, öt külön konyhás lakásban, éves szegődménnyel*”⁶⁸. Hamarosan azonban „*Somogy vármegye hazánknek a háború által legnagyobb mértékben sújtott területei közé tartozik. A háború 1944. december havának elején ért el csak a vármegye területére, de nem csapott át rajta napok alatt, mint hazánk nagyobb részén, hanem megállapodott rajta s közel négy hónapig dülta területének tekintélyes részét. A Balaton délnyugati sarkát Barccsal összekötő vonal jókora szélességben, tehát a marcali, nagyatádi és barcsi járás nagyrészében, a kaposvári járás nyugati részével együtt részint álló-, részint mozgóharcok színtere volt közel négy hónapig s elszenvedte mindazt a pusztulást, ami csak a most lezajlott háborúban sújtotta a harci területeket*”⁶⁹.

Lábodra december 4.-én érkeztek az első német egységek, amelyek azután december 11.-ig tartották a frontot a faluban, ahová 13.-án vonultak be az oroszok (Görgeteg 1944. december 6.-án került szovjet kézre). A háborús csapások mellett már a németek is nagy károkat okoztak az infrastruktúra megsemmisítésével, vagy egyes hasznosítható javak és készletek elhurcolásával/felhasználásával. A frontvonalak stabilizálódásával azonban az oroszok, majd január végétől az őket felváltó bolgár egységek tartósan rendezkedtek be a faluban, miközben december 29.-től húsvétig rendelettel ürítették ki a településről a polgári lakosságot. A közvetlen háborús veszély csak 1945. március 29.-én múlt el. Ezután visszatérhetett a lakosság, de a községbe ekkoriban egy bolgár táborigyűjtőtáborba költözött be: „*Elfoglalták a kastélyt, az iskolát, a plébániát, és a környék házait az italboltig. (...) Azt mondják a szemtanúk, hogy a bolgárok igen sok kárt tettek.*”⁷⁰

A gróf és családja ebben az időszakban valószínűleg a sógoruknál, Pusztazámoron is megfordulhattak, ahol egy ideig – 1944. december végétől – a 3. Ukrán Front parancsnoka, Tolbuhin marsall is berendezte a főhadiszállását. Egy helyi történet szerint legalábbis „*a falu lakóit, köztük a Barcza család két tagját: Barcza Imrét és Széchenyi Pált, sőt még a falu papját, Nagy Ipolyt is elhurcolták a szovjet katonák »málenkij robotra«.* Barcza Károly, volt máltai követ lengyel származású feleségét, Litka grófnőt küldte a szovjet egységek után, aki Vértesacsáról vissza tudta hozni őket sértetlenül”⁷¹. A Barcza családdal rokoni kapcsolatban említett Széchenyi nemigen lehetett más személy, mint Pál Imre gróf.

Gróf Széchenyi Pál Imre pokoljárása (1945-1978)

Az ÁBTL iratok alapján a gróf **1945-ben már ismételten Lábodon** tartózkodott. A fiú utólagos elbeszélése szerint⁷² az apjának a környéken 1.500 hold földje volt (500 hold erdő, 1.000 hold szántó), valamint „*kettő db major, meg egy ház*”. Meglehetősen pontatlan állítása szerint a nagypapa a családi birtokot „*szétosztotta öt felé, mert öt gyereke volt és édesapámnak ennyi jutott*”.

A háború vége után a 600/1945.03.15. ME rendelet (a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földmives nép földhözjuttatásáról) megfosztotta a családot a földbirtokától. Ebből adódóan **a földek**

⁶⁸ Vegyések – Menekült gazdák és mezőgazdasági munkások elhelyezése (Köztelek – Budapest, 1944 október 15.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁶⁹ Kanyar József: Somogy a felszabadulás hónapjaiban – 1944-1945 (Somogy Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya – Kaposvár, 1970; 30-31., 288., 312. oldal; <https://library.hungaricana.hu/>)

⁷⁰ Nagy Jenő: Lábod (Lábod – 2000; 96-99. oldal)

⁷¹ dr. Fekete Zsuzsanna (szerk.): Pusztazámor krónikája (Zámori Kör Egyesület – 2011; 24. oldal)

⁷² Lásd egy kétrészes dokumentumfilm második részében egy Széchenyi Elemér interjú: *Nomen est omen, avagy a név kötelez - Fejezetek a Széchenyi család történetéből 2.* (MTV – 1991., írta és rendezte: Székely Orsolya; <https://www.youtube.com/>). A továbbiakban a „dokumentumfilm”, vagy „a fiú elmondása szerint”. (Egyes állítások csak az MTVA Nemzeti Archívumban elérhető muszter felvételeken hangzottak el.)

felosztásra- és/vagy a Lábodi Földművelésügyi Szövetkezet kezelésébe kerültek (1946. december 14.)⁷³. A gróf unokája, Széchényi Tímea (1970) szerint a kastélyt a kommunisták a család kitelepítésekor „benzinnel fellocsolták és felgyújtották, dédapám híres könyvtárától a bútorokon át a fényképekig minden értékünk és emlékünk odaveszett”⁷⁴. Az esemény jelzett időpontja azonban kétséges, mert egyrészt az épületet – Nagy Jenő szerint – előbb részben, majd egy nagyobb átalakítást követően egészben, a községi iskola céljaira hasznosították már 1949-ben, másrészt a családot 1951-ben nem Lábodról, hanem a fővárosból telepítették ki. Ami pedig a család megmaradt értékeit illeti, arról keveset tudunk, hiszen a háború előtti sorozatos végrehajtások tárgya a mezőgazdasági termények, gépek és jószágok mellett éppen a berendezési tárgyak és az értékes könyvek voltak, illetve a maradék tárgyakat az átmenetileg beköltöző katonák sem kímélhették.

Az előbbi bekezdésben hivatkozott rendelet 15. §-a rögzítette, hogy „300 kat. holdig mentesül az igénybevétel alól annak az ingatlana, aki a nemzeti ellenállásban és a német-ellenes szabadságharcban kimagasló érdemeket szerzett. Ennek megállapítása a Nemzetgyűlés politikai bizottságának feladata”. A gróf kérelmét 1945-ben még elutasították, de – utóbb egy-egy a zsidómentést, vagy a náci-, illetve nyilasellenességet tanúsító igazoló-tanúsítvány becsatolása után – 359/1946. május 7. számú határozattal („az ellenállási mozgalomban való részvétele elismeréseként”) **100 holdat és egy lakóhelyet még is csak megítéltek Pál Imre gróf javára a Lábod közeli Kissallérpusztán.**

A korabeli viszonyok között azonban a gazdálkodás a tőke- és munkaerő hiányában nyilvánvalóan nagy nehézségeket okozhatott, így a visszakapott családi föld gyakorlatilag műveletlen maradhatott. Akkoriban ez szabotázsnek számított, ami miatt a gróf nemcsak a **kommunista propaganda célkeresztjébe került**, de 1948-ban a birtokból 85 hold földet elvettek. A helyi ellenőrző bizottság állítása szerint a birtok a felszabadulás óta hevert parlagon. Szerintük a gróf, „aki nem volt hajlandó a demokráciának dolgozni, a gazdasági felszerelések, a traktorok eladásából tartotta fenn magát, majd mikor ez a pénzforrás is kimerült, zöldlevelekért folyamodott. Eddig mindig megtalálta a módját, hogy a kézpénzt megkapja. Negyven-ötvenezer forintra rúg az az összeg, amelyet különböző címeken felvett. A »gróf« földjét most a nagyálláspusztai földbérlet szövetkezet vette kezelésbe”⁷⁵.

Az ÁBTL iratok alapján az elkobzott földet 1949. október 1.-én a Lábodi Állami Gazdaság hivatalosan bérbé vette, de a fiú elmondása szerint valójában sosem fizettek érte. A gróf alkalmi mezőgazdasági segédmunkákkal próbálta eltartani a családját (cséplés, erdőirtás, farönk vagonírozás). A maradék 15 hold föld bérbeadásra került, majd **a család 1950 decemberében a fővárosba, a gróf elvált sógornőjéhez költözött (Korompay utca 6.).** Az arisztokrata címétől 1947-ben megfosztott⁷⁶ Pál Imre Budapesten a 45. számú Állami Építőipari Tröszt 41. számú Vállalat segédmunkásaként dolgozott. A hivatkozott iratokban fellelhető munkáltatói igazolás szerint „munkáját szorgalmasan, legnagyobb megelepedésünkre végzi, a munkájára vállalatunknak szüksége van” (1951. június 15.).

Eközben – az ÁBTL iratok szerint – a család lakását (Kossuth Lajos utca 82.) a Lábodi Tanács 1951. év elején az Állami Gazdaság egyik dolgozójának szolgálati lakásként utalta ki. Majd április végén újsághírben jelent meg, hogy a Magyar Rendőrség Járási Kapitánysága (Nagyatád) **bűnvádi eljárást indított „volt grófi nagybirtokos, 100 holdas lábodi kulák ellen, aki alkalmazottjait 1945 óta nem fizette és az OTI-ba sem jelentette be őket”**⁷⁷.

⁷³ „...A szövetkezet feladata, hogy céljának megvalósítása érdekében az igénybevett Lábod Belmajor, Kissallér, Nagysallér, Vadas és Erzsébet puszták, valamint gróf Széchényi Pál Imre birtokhoz tartozó, kisajátított, de egyéni juttatás céljára fel nem használható gazdasági felszerelést, gépeket, mezőgazdasági ipari üzemeket, gazdasági épületeket és cselédlakásokat, szövetkezeti ház céljára juttatott közérdekű telket, szövetkezeti célra juttatott parkot, kastélyt, lakóházat, osztatlanul maradó rizsföldeket, továbbá mindazokat a javakat, amelyek a fennálló vagy ezután hatályba lépő földbirtokpolitikai jogszabályok értelmében szövetkezeti tulajdonba jutnak, átvegye, kezelje és tagjai javára hasznosítsa...” (Központi Értesítő – Budapest, 1947. február 20.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁷⁴ Szijjártó Gabriella: Üzenetek a múltból (2023. augusztus 21. – <https://szabadsagfold.hu/>)

⁷⁵ Huszonegy internálás és őrizetbevétel szabotálás miatt (Szabadság – 1948. október 8.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁷⁶ Lásd: 1947. évi IV. törvény egyes címek és rangok megszüntetéséről (1947. január 14. – <https://net.jogtar.hu/>)

⁷⁷ Hírek (Somogyi Néplap – 1951. április 26.; <https://library.hungaricana.hu/>)

Ezt követően a Nagyatádi Rendőrkapitányság 1951. május 10.-i **szigorúan titkos jelentésében** (lásd ÁBTL iratok) kitelepítésre javasolta a családot. Indokaik szerint erre okot szolgáltathattak – az arisztokrata származáson túl – a gróf külföldi és különösen jugoszláv kapcsolatai („igen alapos gyanú van arra, hogy Tito hírszerzőivel illegális kapcsolatban áll”), destruktív magatartása („károsan befolyásolja a falu dolgozó parasztságát (...) adót és beszolgáltatást pedig egyáltalán nem teljesíti”), miközben „a községben igen nagy befolyása van még a volt cselédei között”, valamint megmaradt 15 hold földjén is még cselédet tartott, továbbá a 85 hold földje elkobzását sem tekintette véglegesnek. Mind ezek alapján „aktív ellenséges elem”, akinek „háza és egyéb vagyontárgyai is vannak külföldön” és nemcsak gyakran utazik, de „feltűnő jó anyagi körülmények között él”. (Megjegyzés: Vagyis a bácskai birtokok maradéka még ekkor is a család tulajdonában lehettek, amiket valószínűleg Széchenyi Magdolna kezelhetett, hiszen ő később Jugoszláviában hunyt el.)

Minden bizonnyal ez a jelentés is közrejátszhatott abban, hogy a családot – a két nappal korábbi keltezésű belügyminiszteri határozattal – a kézbesítést követő 24 órán belül, 1951. június 16.-án, 64 sorstárs családdal egyetemben, a fővárosból a **Békés megyei Gerendásra telepítették ki** és tiltották el Budapestről.⁷⁸ Az egyik tanyán egy alig 16 m²-es, döngöltpadlós, villanyvilágítás- és ablak nélküli, nedves konyhahelyiséget biztosítottak a grófnak és hozzátartozóinak, amelyen átjártak a sorstársak és a tulajdonos kulák (a későbbi belügyminiszter, Piros László unokaöccse; Piros Imre) családja. Az anya és fia egy ágyban aludtak, míg az egykori gróf a földön egy pokrócon vetett minden éjjel ideiglenes vackot magának.

A kitelepítési határozat visszavonása, illetve máshová (Balatonyörök, Lábod) történő áttelepítés lehetősége érdekében a belügyminiszterhez benyújtott kérelmeiket (1951. június 15. és október 8.) egy-két hónapon belül elutasították. A fiú elmondása szerint a békési tanyán **nyáron földmunkákból, télen pedig a környéken vállalt alkalmi favágásból, -aprításból, -behordásból éltek**, de a család minden tagja súlyos egészségkárosodást szenvedett el ebben az időszakban, amit a korabeli orvosi igazolások is tanúsítottak. Különösen az édesanya volt súlyos állapotban, aki a sürgős orvosi beavatkozás elmaradása miatt dolgozni sem tudott.

A család 1953-ban az általános amnesztiával (a fiú elmondása szerint három év után) szabadulhatott Gerendáról, de a fővárosba nem térhettek vissza. Az ÁBTL iratok szerint **1954 tavaszán már Érd-parkvárosban laktak**. Ezt követően is Budapest környéki településeken (Érd, Budaörs) éltek, ahol a gróf fizikai munkával próbálta eltartani a családját.

Az újabb és újabb megpróbáltatások azonban nem maradtak el. Az 1956-os forradalom eseményeitől ugyan látszólag távol maradtak (Elemért egyenesen eltiltotta az apja bármilyen megmozdulástól), de 1958-ban Pál Imrét egy budaörsi házkutatás után beidézték, kihallgatták, elítélték és a márianosztrai börtönbe zárták. Az ÁBTL iratok alapján „kb. 13.000 Ft értékben” folyamatosan „**elkövetett lopás büntette miatt 2 év 6 hónap börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre**” ítélte a budapesti központi kerületi bíróság (B-1285/8 –1958. szeptember 5.). Az unoka, Széchenyi Tímea szerint: „a nagypapám egyszer visszament a korábbi birtokára, azt gondolta, néhány szerszámot talán joga van magával vinni. Nem volt, börtönbe zárták érte. Ennyit sikerült kihúznom az apukámból.”⁷⁹ A börtönt tehát valószínűleg nem csak a sajtóban is megjelent (1948 és 1951) vádak miatt kellett elszenvednie.

Az események közben 1958 nyarán **elhunyt a gróf felesége, akit a fiúnak egyedül kellett eltemettetnie**. A végtisztesség költségeit egy szekrény eladásából finanszírozta. Ezt követően Elemér többszöri próbálkozás után csak egy év múlva kapott hírt a börtönből, amikor (először és utoljára) meg is látogathatta a 45 kg-ra fogyott édesapját. Az egyedül maradt gyerek azután otthagya a budafoki Budai Nagy Antal Gimnáziumot és egy budapesti albérletbe költözött. (Korábban a családi kapcsolatok révén a bentlakásos Pannonhalmai Bencés Gimnáziumban is tanult, de onnan 1,5 év után eltanácsolták, mert nem tudta megszokni a szigorú fegyelmet.) A fővárosban alkalmi- és segédmunkákból tartotta el magát. Később a két éves katonai szolgálatát követően, estin végezte el a középiskolát a fővárosi József Attila Gimnáziumban (1963). Megházasodott (1964) és évekig teherautósőfőrként, később anyaggazdálkodóként a TEFU-nál volt alkalmazásban, majd sokáig magánzó kereskedőként dolgozott, végül valamikor a '80-as évek elején balatoni vendéglátós lett.

⁷⁸ Széchenyi Kinga szerint ekkoriban 15 Széchenyi családtagot költöztettek el Budapestről. (Csermák Zoltán: *A százhetvenből tizenhárom Széchenyi él Magyarországon* (2018. január 20. – <https://erdelyinaplo.ro/>))

⁷⁹ Szijjártó Gabriella: *A Széchenyi név kötelez* (Szabad Föld – 2020. augusztus 28.; <https://adt.arcanum.com/>)

A fiú elmondása szerint a gróf két év börtön után szabadult (1960), majd a fiához költözött a fővárosba, ahol minden bizonnyal valamilyen albérletben lakhattak. A gróf ekkoriban is alkalmi fizikai munkákat vállalt, esetenként takarításból élt. Egy ideig egy műanyagipari vállalatnál is dolgozott, ahol a nyelvtudása miatt később irodai beosztást is kínáltak neki. Végül azután ő is a korabeli volt arisztokraták bevált munkahelyén az OFFI-nál kötött ki. Esterházy Péter szerint akkoriban nem kellett nyelvvizsgapapír; elegendő volt a nyelvtudás, ezért a „fél gothai almanach négerként dolgozott az 50-es években az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Irodában”⁸⁰.

A '60-70-es években már külső munkatársként legálisan is. Egy 1995-ös cikk is megemlíti a nevét azzal kapcsolatban, hogy többek között Bibó István, Esterházy Mátyás, Göncz Árpád, Mérei Ferenc, Passuth László társaságában **Széchenyi Pál is az Irodának dolgozott**; „1949-től az OFFI tevékenysége felértékelődött, nem kis részben azért, mert az akkori vezetők között nagyon kevesen beszéltek idegen nyelvet. A fordítók zöme joghoz értő ember kellett hogy legyen, de a fordításba »menekülhettek«, megélhetéshez juthattak azok a nyelveket beszélő arisztokraták, gyárosok, akiket megtűrték, és olyan »ellenzéki« művészek, értelmiségiek, akiket a hatalom nem engedett felelős állásokhoz jutni.”⁸¹. Az átélt megpróbáltatások, a sok fizikai és lelki megterhelés miatt a gróf végül szívinfarktust kapott.

Ekkoriban, a '70-es évek elején a lábadozása időszakában találkozhattam vele személyesen, amikor a fordítások ügyében többször is egyeztetésre érkezett a szomszédunkhoz, Júlia nénihez, aki – a mi családunk legendáriumára szerint – megpróbálta a lakáshelyzetét rendezni. Ma már sosem tudjuk meg, hogy milyen eredménnyel járt a Kádár Jánosnak írt levél... Ha sikeres is volt, akkor már talán túl későn érkezhetett a kicsit jobb életkörülmények lehetősége, hiszen 1978-ban érte utol – egy küzdelmes és elképesztően szélsőséges fordulatokban bővelkedő életút végén **egy újabb szívinfarktussal – a halál**. Az unokája szerint „utána az a kevés maradék, kicsi bútor, ami a Váci utcai lakásban velünk volt, eltűnt”⁸² és „a tárgyi örökségből Széchenyi Tímeára két ezüst gyertyatartó maradt.”⁸³

A megszépítő emlékezet (napjaink)

Pál Imre gróf fia, Elemér háromszor házasodott és két feleségétől három gyermeke született. Zánkán és környékén közismert volt a büfés Széchenyi gróf, aki a kisebbik fia, a táncművész Krisztián (1983) szerint „egy tiszteletreméltó különc volt”, és imádott vitorlázni⁸⁴. Lánya, Tímea szerint „édesapám szomorú, zárkózott, kemény ember volt, aki az emlékek előtt a munkába menekült. A Balatonnál élt, az utolsó napjáig rengeteget dolgozott kocsmárosként. Hatvannégy éves korában egyszer csak elaludt.”⁸⁵ Zánkán hunyt el 2003-ban. Hamvai – a szülei és nagyszülei földi maradványaival együtt – ma a nagycenki Széchenyi Alajos kriptában nyugszanak.

Széchenyi Elemér balatoni működése és amatőr vitorlásszenvedélye révén valószínűleg sokat tett az édesapja emlékének életben tartásáért. Nyilván neki is köszönhető, hogy a rendszeresen megrendezésre kerülő Zánka Open amatőr vitorlásverseny a gróf miatt viseli a „**Széchenyi Pál emléktverseny**” nevet. Érdekes, hogy volt olyan év, amikor ezen a versenyen Elemér, valamint a Kishamis is az indulók között volt (1998).⁸⁶ A fiú minden bizonnyal ennek a történetnek a legnagyobb vesztese. Ő csupán alig hat évig élvezhette a gróf Sárvár-Felsővidéki előnevet és az ezzel járó előjogokat, de az árverések árnyékában már ekkor sem lehetett felhőtlen gyermekkor. Fiatalon és felnőttként azután már csak az ideológiai üldöztetés minden súlyos terhét volt kénytelen elviselni, miközben a szülei haláltusáját is végig kellett asszisztálnia.

Széchenyi Pál Imre gróf leszármazottjai közül manapság három unokája (Tímea (1970), Gábor (1973), Krisztián (1983)) és hat dédunokája (Kristóf (1997), Zsombor (2002), valamint Márk, Viktória,

⁸⁰ Esterházy Péter: *Harmonia caelestis* (Magvető Könyvkiadó – Budapest, 2001; 31. oldal)

⁸¹ Sós B. Péter: *Egy évszázadnyi fordítás Egy szakma profijai és kontárjai - irodák, fordítók és egyesületek* (Népszabadság – 1995. augusztus 12.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁸² *A kommunizmus sem tudta megtörni családunk hazaszeretét – Széchenyi Tímea a Mandinernek* (2022. február 5. – <https://mandiner.hu/hirek/2022/02/szechenyi-timea-interju-a-nev-kotelez>)

⁸³ Gurzó K. Enikő: *Nem jár büntetéssel* (2021. március 28. – <https://magyarnemzet.hu/>)

⁸⁴ Joó Zsuzsa: *Szolnokon talált szerelemre a „legnagyobb magyar” rokona* (Solnoki Grátisz – 2015. február 27.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁸⁵ Szijjártó Gabriella: *Üzenetek a múltból* (2023. augusztus 21. – <https://szabadsfold.hu/>)

⁸⁶ Lásd: *Széchenyi Pál-emléktverseny* (Napló – Veszprém, 1998. szeptember 4.; <https://adt.arcanum.com/>)

Beatrix és Kinga) él Magyarországon Széchenyi néven. (Az édesapa jóváhagyással a dédunokák is ezen a néven lettek anyakönyvezve.) Széchenyi Kinga (1941) a Széchenyi Családegylet magyarországi ügyekért felelős megbízottja szerint 1988-ban 170 fő volt a családdal közvetlen rokonságban álló személy, aki a Széchenyi nevet viselte a világban. A szám napjainkban (2018) már nyilván változott, de a cikk szerint közülük 13 fő élt ekkoriban itthon (közülük hárman a rendszerváltás után települtek haza).⁸⁷ Két évvel korábban Széchenyi Tímea még húsz főben jelölte meg az itthon élő Széchenyi leszármazottak számát⁸⁸, de ez utóbbi adattal kalkulálva is a **gróf közvetlen leszármazottjai** jelentik a dinasztiai jelenleg is Magyarországon élő és a Széchenyi nevet viselő népességének nagy többségét (45%-át).

Közülük Széchenyi Tímea teszi a legtöbbet a család emlékezetének megőrzéséért és a kommunizmus bűneinek elismertetéséért. A *Gróf Széchenyi Elemér Sárvár-Felsővidék Alapítvány* bejegyzése után (2014)⁸⁹, a kuratórium elnökeként „az Év Széchenyi Vállalkozója-díjat immár hetedik éve adják át, a történelmi magyar családok emléknapiját pedig negyedik éve rendezik meg, de az Óbudai Egyetemen együttműködésben Széchenyi-tábort és Széchenyi Szabad Akadémiát is szerveznek. Emellett az agráriummal is jó a kapcsolatuk, így azért is dolgoznak, hogy a magyar élelmiszer értékét bemutassák”⁹⁰. Továbbá megalapították a Stádium-díjat (2018), amelynek jelöltjeire a „Kárpát-medencében levő magyar anyanyelvű oktatást folytató általános iskolák és középiskolák diáksága” tehet javaslatot, majd ők is választják ki az arra érdemesek közül azokat, „akik a közéletben, a tudomány és a művészet területén gróf Széchenyi István szellemiségével összefüggésbe hozható jelentős tevékenységet végeztek, vagy jelentős eredményt értek el”⁹¹. Az alapítvány munkáját a Széchenyi dinasztia ma is élő tagjai közül leginkább csak az 1997-ben Németországból hazatelepült építészvállalkozó, az István-nemzetségbeli gróf Széchenyi Géza (1946) támogatja.

Széchenyi Tímea az elmúlt tíz évben kiemelkedő munkát végzett. Ezt nem csak az bizonyítja, hogy nyilvánvalóan nagy szerepe lehetett abban, hogy a Nagycenki Széchenyi kastélyt és közvetlen környezetét teljes egészében rekonstruálták (3,2 milliárd Ft - 2023), valamint a temetőben a Mauzóleum (127 millió Ft - 2015) után a Széchenyi Alajos kriptát is felújították (50 millió Ft - 2019), de az általa is kezdeményezett és a család nevében futó programok jelentős médiajelenlétet is biztosítottak a személyében képviselt ügyek számára.

Ezekben a sajtó- és képernyős megjelenéseken általában nemcsak a Széchenyi hagyományörzés fontosságát hangsúlyozza, és gyakran panaszolja el a közvetlen családját ért kommunista atrocitásokat, illetve vagyoni veszteségeket, de a volt magyar arisztokrata leszármazottak összefogásáért is sokat tesz. Nyilván ezt szolgálja az évente ünnepélyes keretek között megrendezésre kerülő „Történelmi Magyar Családok Emléknapijának” (2018) a szervezése, illetve ezzel összefüggésben a 30 család leszármazottjainak közreműködésével létrehozott (2023) „Történelmi Magyar Családok Szövetsége” is. 2019-ben aláírásgyűjtést kezdeményezett, amellyel azt „szeretné elérni, hogy a rang ismét hivatalosan is a családnév része lehessen. Ehhez módosítani kellene az 1947-es törvényt. A magyar arisztokrácia abban egyetért, hogy feladatuk ma is a példamutatás, a nemzet történelmi és szellemi hagyatékának ápolása és őrzése. A hogyanról vannak vitáik. (...) A kérdésre, hogy milyen támogatottságot remél, és nem tart-e attól, hogy sokan lopakodó restaurációs kísérletet képzelnek majd e kezdeményezés mögé, Széchenyi Tímea azt feleli: nem különleges jogokról, hanem erkölcsi jóvátételről lenne szó. Nem arról, hogy a grófok és bárók parádézni akarnának a rangjukkal, és bizonyára lennének, akik nem is élnének ezzel a jogukkal, ahogy ő és gyermekei sem. De legalább megkapnák a lehetőséget.”⁹²

⁸⁷ Csermák Zoltán: A százhetvenből tizenhárom Széchenyi él Magyarországon (2018. január 20. – <https://erdelyinaplo.ro/>)

⁸⁸ Laza Bálint: Sokan nem is tudják, hogy élnek még Széchenyiék (Forbes – 2016. október 1.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁸⁹ Érdekes adalék: „Akkoriban egy ügyvédi munkaközösségbe jártam dolgozni, ahol az ügyvéd felajánlotta, hogy ha három hónapig locsolom a virágokat, akkor lepecsételi az alapítvány alapító okiratát» - így indult minden, mesélte Tímea” (M.B.: Női önbizalmat növelt a Széchenyi-család Siófokon – Siófoki Hírek; 2022.január 1.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁹⁰ „A Széchenyi-örökséget próbáljuk mi is továbbvinni” (2022.február 5. – <https://magyarnemzet.hu/>)

⁹¹ Felhívás a Kárpát-medencében levő magyar általános és középiskolák részére – Stádium-Díj 2024 (<https://szechenyicsalad.hu/stadium-dij-2024/>)

⁹² Hanthy Kinga: Örökösök (Magyar Nemzet – 2019. június 22.; <https://adt.arcanum.com/>)

Hogy az előnévhasználat esetleges lehetősége mennyiben és mire jelentene erkölcsi jóvátételt, az nem teljesen világos. A legendás Széchényi elődök (Ferenc, Pál, István és az üknagypapa, Emil) kiemelkedő érdemeinek, valamint a kommunista atrocitásoknak, továbbá az általuk okozott anyagi veszteségeknek a gyakori emlegetése ugyanis nem kisebbíti azt az ezidáig általa elhallgatott súlyos tragédiát, amivel az ifjú Pál Imre gróf – néhány felelőtlen év alatt – már a világháború előtt gyakorlatilag kismizmizte a közvetlen családját és saját leszármazottjait. A gróf nevében 1945 előtt valószínűleg nem volt zálog-, vagy végrehajtásmentes földbirtoktulajdon és a családi ingóságok jelentős része is legkésőbb 1939-1943 között végrehajtásra, majd árverésre kerülhetett. Vagyis a nagy elődök által gondosan felépített vagyon és tekintély – legalábbis a család ezen ágán – már a kommunista hatalomátvétel előtt gyakorlatilag semmivé vált.

Ezt az életművet a korabeli sorstársak szigorú ítélete sem kímélte: „*akik átöröklött léhaság és »inefficiency« folytán komoly, kitartó vagy alkotó munkára nem képesek, de a mellett nem tartanak ki »kaszt«-juk jeligéi, eszméi mellett, hanem a régi rendszerrel ítélőképességüket elveszítve, életmódjukkal lejáratják magukat és aláássák »kaszt«-jukat. Ezeknek pedig semmiféle létjogosultságuk nincs. És ezekért egyáltalán nem kár. Sőt nagy selejtezés történik jelenleg és habár a falak között sok érték is veszendőbe megy, végeredményből mégis csak az életképes elemek megtisztulását vonja maga után.*”⁹³

Ekképpen vélekedett a korábbi miniszterelnök, Bethlen István gróf (1874-1946) is az 1932-ben a Nemzeti Kaszinóban a kormányzó jelenlétében elmondott Széchényi-émlékbeszédében, amikor többek között kijelentette, hogy „50 évi béke és jólét gyakran elpuhítja a benne élő generáció lelkét, és mi is fiainkat gyakran téltenségre és csak élvezetre neveltük. Márpedig abból a fiatalságból, amely dologtalanságban és élvezethajszolásban nő fel, kihal az élet nagy feladataival megküzdeni képes férfias kitartás, kihal az áldozatkészség a köz javára, elhal a képesség mások vezetésére, mert saját életét sem önmaga formálja, hanem az élet labdajátékává válik”⁹⁴.

Sőt, már a közeli rokon, Széchényi Viktor is kénytelen volt szóvá tenni családtörténeti művében (1933), hogy „*a magyar főúri osztály fiatalabbjai közül néhányan vagyoni alapjuk csökkenése arányában mindjobban elvesztették erkölcsi irányítójukat s mind kifejezettebben távolodtak el a nemzet iránt tartozó kötelességeiktől és a korrekt úri gondolkodás irányelveitől*”⁹⁵. Nem nagyon kétséges, hogy Pál Imre grófra is gondolhatott.

Mindez természetesen nem kisebbíti a családot ért háború utáni üldöztetés súlyos és esetenként tragikus emberi megpróbáltatásait és vagyoni veszteségeit. Erre azonban aligha az a megfelelő gyógyír, hogy használhassák a korábbi arisztokrácia leszármazottjai a volt előneveiket. Talán ebben a kérdésben is érdemes lenne inkább néhai Esterházy Péter gondolatain elmerengeni: „*Republikánus alapon óvatosan fumigáltam kicsit a grófság intézményét, de ezt nem vették komolyan. Szabadság, egyenlőség, testvériség, kurjantottam fűlszájra, majd dedikáltam az odahordott Harmoniákat.*”⁹⁶

Igaz Ó már 1989-ben azt is tisztázta a maga részéről, hogy „*egy füst alatt az édesapámtól is bocsánatot lehet kérni (...), hogy így, ennyire igyekeztek elcsellózni az életét, meg fog bocsátani, egy nagyvonalú ember, de azért csöndben mondanám (tessék nyugodtan beapplikálni a szaporodó platformtervezetekbe), hogy FÖLDET VISSZA NEM VESZÉK.*”⁹⁷ Mert bár az igaz, hogy „*ezeknek a családoknak a tagjai évszázadokon keresztül viseltek terhet, nyújtottak segítséget, és hoztak áldozatot. Dolgoztak keményen és kitartóan*” és a legjelesebbek fő célja „*az volt, hogy elősegítsék az ország fejlődését, valódi felelősséggel tekintettek a rájuk bízott emberekre és területekre*”⁹⁸, de ez az állítás a Széchényi dinasztia esetében sem vonatkozatható úgy általánosságban a család minden tagjára. És – sajnálatos módon, illetve minden személyes elfogultságom ellenére – Pál Imre grófra különösen nem.

⁹³ Csekonics Erzsébet grófnő: *A magyar arisztokrácia válsága* (Magyar Szemle – 1929 Február; 163. oldal; <https://adt.arcanum.com/>)

⁹⁴ Anka László (szerk.): *Széchényi emlékezete – Serlegbeszédék a Nemzeti Kaszinóban 1864–1944.* (Akadémiai Kiadó – Budapest, 2010; 331-332. oldal)

⁹⁵ Széchényi Viktor: *Töredékek a sárvár-felsővidéki gróf Széchényi nemzetség történetéből* című munkáját idézi Ballabás Dániel: „*A gróf, meg a soffőr 140 pengője*” – Egy főnemesi aranyifjú a két világháború közötti Magyarországon in Gebei Sándor - ifj. Bertényi Iván - Rainer M. János (szerk.): *Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére* (Liceum Kiadó – Eger, 2011; 17-27. oldal; <https://uni-eszterhazy.hu/>)

⁹⁶ Esterházy Péter: *Javított kiadás* (Magvető Könyvkiadó – 2002; 151. oldal; <https://konyvtar.dia.hu/>)

⁹⁷ Esterházy Péter: *Magyarok! Véreim!* (Hitel – 1989. május 24.; <https://adt.arcanum.com/>)

⁹⁸ Széchényi Tímea: *A pártállami idők kitesztottjai és bűnbakjai* (2024. június 28.; <https://szechenyicalad.hu/>)

FÜGGELÉK

(A pályaműben szereplő egyes személyek és vagyontárgyak utóéletéről)

- **Dr. báró Collas Tibor:** Széchenyi Erzsébet grófnő csak 1945. szeptemberében tudott elválni erőszakos férjétől. A szélsőjobboldali nézeteiről és a feltűnő személyes és kereskedelmi SS kapcsolatairól közismert ügyvéd Ausztriába menekült, de az amerikaiak elfogták, Salzburgban őrizték, majd kiadták a magyar hatóságoknak (1945). A Népbíróság két év börtönbüntetésre ítélte, mert 1944-ben ismerősei révén „sokakat megmentett, de sohasem önzetlenségből, mindenkor vagyonokkal fizették meg munkásságát” (1947)⁹⁹. Szabadulása után Németországba emigrált, ahol a '60-as években a Hatvány-gyűjtemény botrányos jóvátételi peres eljárásának kezdetén a család jogi képviselőjeként tűnt fel, de az ügyet azután hamarosan megosztotta egy másik ügyvéddel (és egy éven belül elhunyt).¹⁰⁰
- **Úri utca 6.**¹⁰¹: A kúria helyén már a 15. században olasz, flamand német textiltereskedők laktak, majd számos tulajdonos és korábban közismert tekintélyes lakó után a végleges (II. világháború előtti) formáját az 1880-as évek végén nyerte el. Ekkoriban bérházként működött, de 1911-ben gróf Széchenyi Emil családi lakóházként vásárolta meg a kúriát, majd „1913-ban bevezetetti a bérpalotába a melegvíz-fűtést és kézi ételfelvonót”. A világháborúban gyakorlatilag porrá bombázott épületet 1933-tól „Dr. Verseghi Nagy Elek (1884–1967) meghatalmazott miniszter, hercegprímás és vatikáni nagykövet” tulajdonolta, amíg őt és családját 1951-ben ki nem telepítették. A házat gyakorlatilag újjáépítették 1947-1949-ben és 1954 körül, majd ismétlen bérházként hasznosították. Az 1980-as évek elejétől 1990-ben bekövetkezett haláláig Borsos Miklós szobrászművész a feleségével lakott a házban, ahol a hagyatékából egy lakásmúzeumot alakítottak ki 2022-ben.
- **Lábodi kastély:** A háborúban amúgy is súlyosan lelakott és sérült épületet fokozatosan vette igénybe a helyi központosított általános iskola. Előbb csak „egy tanulócsoporthoz járt ide, majd 1949 szeptemberében az egész iskola számára itt kezdődött meg a tanítás”. A 262 tanuló és 7 nevelő számára az épületet teljesen át kellett alakítani (tíz tanterem, egy tornaterem és egy gyakorlati terem). Az 1970-es évek elején a kastély földemje megroggyant, ezért az épületet 1972-ben életveszélyessé nyilvánították. Az iskolát 1973 és 1976 között teljesen újjáépítették és kibővítették.¹⁰² Ezzel gyakorlatilag a Lábodi Széchenyi kastélynak – még Pál Imre gróf életében – nyoma sem maradt.
- **Vajszkai kastély:** Az egykori báró Gromon birtokot 1888-ban vásárolta meg a Hunyady család, amely azután 1893-ban örökségként került a Pál Imre gróf édesanyjának birtokába. A XIX. századi úrilakot a szülők 1905-ben emeltréépítéssel felújították és kibővítették. Trianon után valószínűleg a jugoszláv király fennhatósága alá került. A második világháború után a kastélyt – minden bizonnyal szintén még Pál Imre gróf életében, de ismeretlen okokból és időpontban – lerombolták.¹⁰³
- **A balatonföldvári Eliette villa:** A Lajos-nemzetségbeli Széchenyik a XIX. század végén saját birtokukon alapították Balatonföldvárt, ahol földjük parcellázásával keltették életre az elegáns fürdőtelepet (1896), majd a kikötőt (1905). Hat további rokonához hasonlóan Széchenyi Emil gróf ekkoriban építtethette az Eliette villát, amely az I. világháborút követően a '20-as évek elejéig a család vidéki otthona, és Földvár társasági életének egyik központja lehetett. A családi csődöt és a villa berendezésének elárverezését (1933) követően az épület ismeretlen időpontban eladásra került. A tulajdonjog végül Démusz János (1880-1967), a Nyugati pályaudvar akkoriban közismert vendéglősihez került (a lányai: Ella és Magda nevéen), aki a '40-es évek legelején nyári üdülő-panziót nyitott az épületben. A villa Ella férje (Németh László író) révén legendás irodalmi helyszínné vált (rendszeresen megfordult itt többek között Illyés Gyula, Babay József, Szabó Lőrinc).¹⁰⁴ Első látogatásakor az író innen sétált át az első „szárszói találkozó” (1942) előadásaira. „Ebben az évben ez volt a legdrágább panzió Földváron (a friss bútorú, virágos huzatú szobák azt bizonyították, hogy anyósomnak még ízlése is nőtt a gazdagsághoz). Az emeletet egy Esterházy herceg bérelte, a földszinti teraszon Karádi Katalin izgatta a

⁹⁹ *Báró Collas Tibor karrierje – az Ébredőktől Veessenmayerig (Demokrácia – 1947. január 19.; <https://adt.arcanum.com/>)*

¹⁰⁰ *Forrás Dunai Andrea: Németország kontra Deutsch (Élet és Irodalom – 2005. július 8.; <https://adt.arcanum.com/>)*

¹⁰¹ *Forrás Nyitott ház @2022 – Úri utca 6. lakóház (<https://budapest100.hu/house/uri-utca-6/>)*

¹⁰² *Forrás Nagy Jenő: Lábod (Lábod – 2000; 189-190. oldal)*

¹⁰³ *Forrás Podhorányi Zsolt: Mesélő Délvidéki kastélyok (Szobek Bt. – Budapest, 2011; 102. oldal)*

¹⁰⁴ *Forrás Eliette-villa - Demusz-villa (<https://balatonfoldvar.info.hu/>)*

kedélyeket napozásaival.”¹⁰⁵ A háború után a szálló a Balatonon az elsők között nyitotta újra kapuit, de azután államosították és a textilipari szakszervezet üdülőjeként működött. A rendszerváltást követően előbb Hunguest (korábban Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány) tulajdon lett, majd 1996-tól a Magyar Vegyipari Dolgozók Szakszervezetének Ibolya Panziójaként működött. Manapság (2012-től) *Kiss Villa* néven – 18 szobával (47 férőhellyel) – egy magánvállalkozó 2-3*-os panzióként üzemelteti. A helyi önkormányzat Németh László emléktáblát helyezett el az épületen (2001), amelyen az egykori tulajdonosok neve is feltüntetésre került. Igaz Széchenyi Emil egykori grófi címe nélkül, míg Démusz – valószínűleg tévesen – Jenőként van megörökítve. (Utóbbi is létező személy; Démusz János rokona és egy ideig alkalmazottja volt, de a villa tulajdonjogához akkoriban valószínűleg nem sok köze lehetett.)

- **Kishamis (vitorlášajó):** A Balaton máig egyik ékességének számító vitorlás a családi adósságspirál időszakában – valószínűleg az 1930-as évek második felétől – már távolmaradt a hivatalos versenyektől és utólag a tulajdonjoga sem teljesen tisztázott. Az biztos, hogy az 1943-44-es időszakban – az esetenként viharos időben is – egy textilgyáros keltett feltűnést a tavon vele, de ő azután a háború elől emigrált, a hajót a füredi kikötőben hagyta. A balatoni vízijárműveket 1944 őszén a front közeledtével a németek utasítására elsüllyesztették. A füredi hajógyár munkásai a Kishamist szofisztikált módon és erre megfelelő helyen rejtették a víz alá a Tihanyi öbölben, így azt a háború után 1946-ban állítólag a család sikeresen kiemeltette, de renováltatni már nem tudta, így az 1947-1954 között az „Elhagyott Javak Nyilvántartásába” került. A hajót azután egy vízmérnök értő szemű közreműködésével a Vízügyi Szakszervezet (MEDOSZ) Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóságának sport szakosztálya vette birtokába. Részben felújították és használhatóvá tették, majd 1959-ben (a további felújítási költségek támogatása reményében) védetté nyilvánították. A vitorlás állaga azonban az 1960-as években tovább romlott (a szakszervezet üdülő hajónak is használta). Ezzel együtt versenyeztek vele, majd előbb 1972 és 1976 között, majd 1986-ban teljesen felújításra került és a továbbiakban is a Vízügyi Sport Club Egyesület birtokában maradt.¹⁰⁶ A hajó és legénysége 1991-ben megnyerte a *Kék szalag* előversenyét, a *Fehér szalagot* (Balatonfüred - Kenese - Siófok - Tihany - Balatonfüred) és továbbra is a balatoni vitorlásversenyek rendszeres részvevője. 1996-tól a „magyar tenger” évadnyitóján a hajóról dobják a koszorút a vízbe. Mindezzel együtt a Balaton legidősebb vitorlása Széchenyi Pál Imre gróf legemblemikusabb öröksége, amit a vitorlástörténészek és a leszármazottak is előszeretettel hangoztatnak. Széchenyi Tímea szerint – és jelentsen ez bármit is – „szeretnék tenni valamit a Kishamis érdekében is, a dédapám vitorlását a nagyapámtól az államosítás korában vették el. (...) Most nincs a család tulajdonában, mert a jelenlegi birtoklói úgy tartják, gróf Széchenyi István hagyatékát képezte, amely azért sem igaz, mert 1896-ban készült el, másrésről hajópapírok bizonyítják, hogy a dédapám volt a tulajdonosa. Szóval, nálam a kötelezettség és a magánélet nem válik ketté”¹⁰⁷.
- **Rinyatamási vadászkastély (Görgeteg):** A jelen tanulmányban feldolgozott forrásokban időnként félreérthetően a család örökségével összefüggésben megemlített kastély sosem volt gróf Széchenyi Emil és közvetlen leszármazottai birtokában. A Lábodtól kb. 6 km-re fekvő kiváló vadászterületet Emil bátyja, Aladár gróf örökölte (1901), aki azután úrilakot építtetett itt, amelyet 1910-ben felújított és kibővített.¹⁰⁸ A görgetegi birtok egy részét és a vadászkastélyt a gróf halála után az özvegye örökölte (1936). Az épületet ebben az időszakban már „nem lakták, csak hébe-hóba. Akkor is legtöbbször a grófné meg az intézője, mert az is nő volt”¹⁰⁹. A háborút követő államosítás során a jelentősen leromlott állagú építmény végül a Lábodi Állami Gazdaság tulajdonába került (1949), majd külföldi vendégek fogadására is alkalmas módon vadászkastélyként hozták helyre (1966). A vadászidényen kívüli idegenforgalomban is hasznosítható újabb felújítást és bővítést a rendszerváltás után már a Lábod-Mavad Rt. végeztette el, akik később beolvadtak egy másik vadásztársaságba, a SEFAG Rt-be (2004). A kastély ezután a külvilág számára elérhetetlenné vált (2006), miután az új tulajdonos, az olasz divatipar közismert személyisége, Carlo Benetton (1943-2018) saját maga számára modernizáltatta. Cserébe Csokonyavisontán építette meg az Alexandra-vadászházat a vadásztársaságnak (2009).¹¹⁰ A divatmögül halála után a kastély és ezzel

¹⁰⁵ Németh László: *Bocskaikert* (https://reader.dia.hu/document/Nemeth_Laszlo-Magam_helyett-7501)

¹⁰⁶ Forrás Csernussi Gábor: *Kishamis, az élő legenda* (Vitorlásás – 2012/2; <https://adt.arcanum.com/>)

¹⁰⁷ Mészáros Márton: *Tisztelet, szeretet, szorgalom* (Új Szó - Presszó – Bratislava, 2020. március 14.; <https://adt.arcanum.com/>)

¹⁰⁸ Forrás Nagy Jenő: *Lábod* (Lábod – 2000; 64. és 74. oldal)

¹⁰⁹ Szabó István: *Nagysallér fehérben* (Somogyi Néplap – 1986. március 1.; <https://adt.arcanum.com/>)

¹¹⁰ Forrás Kaposi Zoltán: *Az épített örökség szerepe a turizmus fejlesztésében* (Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok – Pécs, 2018. szeptember; 23. oldal, <http://www.turisztikaitanulmanyok.hu/>)

együtt a magyar cége (Drawa Kft.) tulajdonjoga – amely a vadgazdálkodási, a növénytermesztési és raklapgyártási profilját is a környező 5.200 hektáros területen alakította ki – a legújabb információk szerint – valószínűleg a regnáló magyar miniszterelnök vejéhez köthető Főnix Magántőkealap birtokába került.¹¹¹

- **Gróf Széchenyi Elemér Sárvár-Felsővidék Alapítvány**¹¹²: Az alapítványt 100 eFt-os alaptőkével 2013. október 30.-án a leszármazottak képviselői alapították, és működési alapelve szerint is adományokból, támogatásokból, illetve 1%-os adófelajánlásokból tervezte a működése forrásait. Az adatok szerint viszont – egy-két időszakos cél-, vagy cégtámogatáson felül – a befizetések csak alig-alig csordogálnak. Valószínűleg a nagy volumenű vállalatok miatt azonban a működés nehézségeit mutatja, hogy az alapítvány 2022-től kb. 19 hónapig felszámolási eljárás alatt volt, majd ennek megegyezéssel történő lezárása után idén NAV végrehajtási eljárás indult ellene. Különösen feltűnő a külföldi rokonság anyagi támogatásának hiánya, amire Széchenyi Tímea is többször hivatkozik: „*De érdekes, a külföldön élő rokonságnál teljes falakba ütköztem. Gondolkodtam, hogy miért, és arra jutottam, nem érdektelenségből nem csatlakoznak hozzánk, hanem azért, mert nem értik meg a fontosságát ennek a küldetésnek.*¹¹³A nézetkülönbség azonban ennél egy kicsit összetettebb lehet, amit az is jelez, hogy 2016-ban a Lajos-nemzettségbeli Széchenyi Kálmán (1944), a Széchenyi Családegyesület Németországban élő szeniorja és a Pál-nemzettségbeli Széchenyi Kinga, a magyarországi ügyek képviselője egy közös közleményben jelentették be, hogy „*az alapítványhoz tartozó Széchenyiek nem tagjai a Széchenyi Családegyesületnek, nem képviselhetik azt és nem nyilatkozhatnak a család, csupán saját nevükben*”. Az 1973-ban Bécsbe emigrált Pál-nemzettségbeli Széchenyi Mihály (1948) szerint „*a családban évek óta a legidősebb leszármazott képviseli a száznyolcvan tagot számláló familiát és mielőtt bárki is tesz valamit a Széchenyiek nevében, kikéri a családi tanács döntését. Tímeának ezt nem tették meg és a család tudta nélkül képviselték különböző ügyekben a történelmi familiát*”¹¹⁴. A Családegyesület nyilván azt sem veszi jó néven, hogy az alapítvány rövid elnevezése (*Gróf Széchenyi Család Alapítvány*) valóban megtévesztően azt a látszatot kelti, mintha az a dinasztia és nem az egyik konkrét család érdekeit képviselné. Mindezzel együtt a Széchenyik sokat köszönhetnek Széchenyi Tímeának, aki – az alkalmanként vitatható megnyilatkozások ellenére – kiváló média- és személyes kapcsolata révén rengeteget tett a családi emlékezet és épített örökség honi ápolásáért, illetve megőrzéséért.

Széchenyi Tímea és gyermekei: Viktória, Beatrix, Kinga, Márk
(Forrás: <https://www.noklapja.hu/>; 2021. augusztus 19.)

¹¹¹ Forrás Bódis András: *Már a látszatra sem adnak: Tiborcz István teljesen összeépült a magyar állammal* (2024. február 9.; <https://www.valaszonline.hu/>)

¹¹² Az alapítvány mérleg- és egyéb cégadatainak forrása: <https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke> és https://nav.gov.hu/adatbazisok/adoslista/vegrehajtas_alattiak (Utolsó lekérdezés: 2024. szeptember 10.)

¹¹³ *A kommunizmus sem tudta megtörni családunk hazaszeretét – Széchenyi Tímea a Mandinernek* (2022. február 5. – <https://mandiner.hu/hirek/2022/02/szechenyi-timea-interju-a-nev-kotelez>)

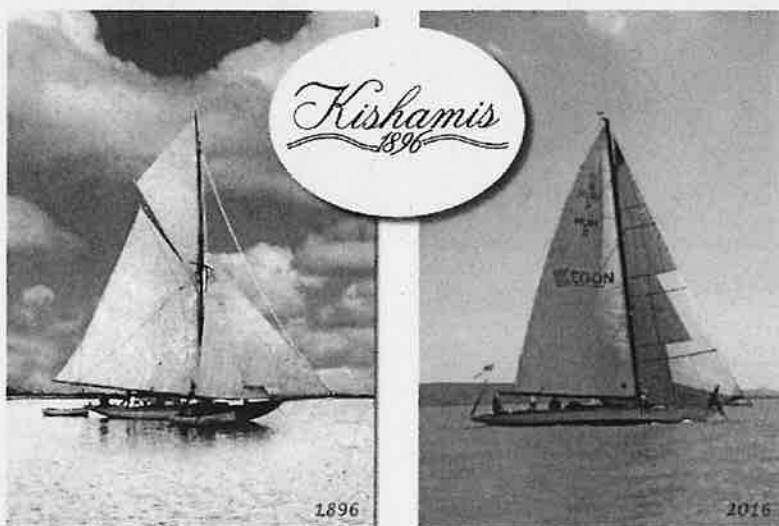
¹¹⁴ *Széchenyi kontra Széchenyi (Kisalföld – Győr, 2016. május 3.; <https://adt.arcanum.com/>)*

Az I.világháborúban hősi halált halt (1915) gróf Széchényi Alajos nagyecenki, Kisfaludi Strobl Zsigmond szobrokkal díszített, és 2019-ben állami támogatással felújított kriptája. Itt nyugszanak a szülők és a fiútestvérek mellett Pál Imre gróf egyetlen fiának, Elemérnek a hamvai is. (Fotó: szerző – 2023)

TARTALOMJEGYZÉK

Előjáték	1.oldal
Az édesapa, gróf Széchényi Emil (1865-1932) és a család vagyona	1.oldal
Báró dr. Collas Tibor ügyvéd és a családi örökség	4.oldal
Gróf Széchényi Pál Imre tündöklése (1904-1931)	7.oldal
Gróf Széchényi Pál Imre bukása (1932-1943)	8.oldal
Gróf Széchényi Pál Imre és a II. világháború (1944-1945)	12.oldal
Gróf Széchényi Pál Imre pokoljárása (1945-1978)	13.oldal
A megszépítő emlékezet (napjaink)	16.oldal
FÜGGELÉK	19.oldal

Forrás: Vízügyi Sport Club - Vitorlás Szakosztály (www.facebook.com)